

**UCHWAŁA Nr
RADY MIEJSKIEJ w ŁODZI
z dnia 2012 r.**

w sprawie przyjęcia „Programu Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012 -2014”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 i Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420 i Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675 z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 149, poz. 887, Nr 217, poz. 1281 oraz z 2012 poz. 567) w związku z art. 179 ust. 2 oraz z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 i Nr 288, poz. 1690 oraz z 2012 r. poz. 579), Rada Miejska w Łodzi

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012 -2014”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Łodzi.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący
Rady Miejskiej w Łodzi**

Tomasz KACPRZAK

Projektodawcą jest
Prezydent Miasta Łodzi

WICEPREZYDENT MIASTA

Krzysztof Piątkowski
10.10.2012

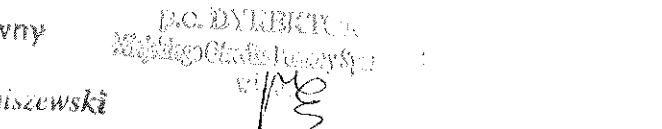
ZASTĘPCA DYREKTORA
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

mgr Elżbieta Jaszcak
Rada Prawny
Maria Gibka

Radca Prawny

mgr Wiesław Dymiszewski
INSPEKTOR

mgr Michał Pawlak

P.O. DYREKTORA
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

mgr Jolanta Piotrowska
ZASTĘPCA DYREKTORA
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

mgr Jolanta Piotrowska
P.O. DYREKTORA
Departamentu Spraw Społecznych

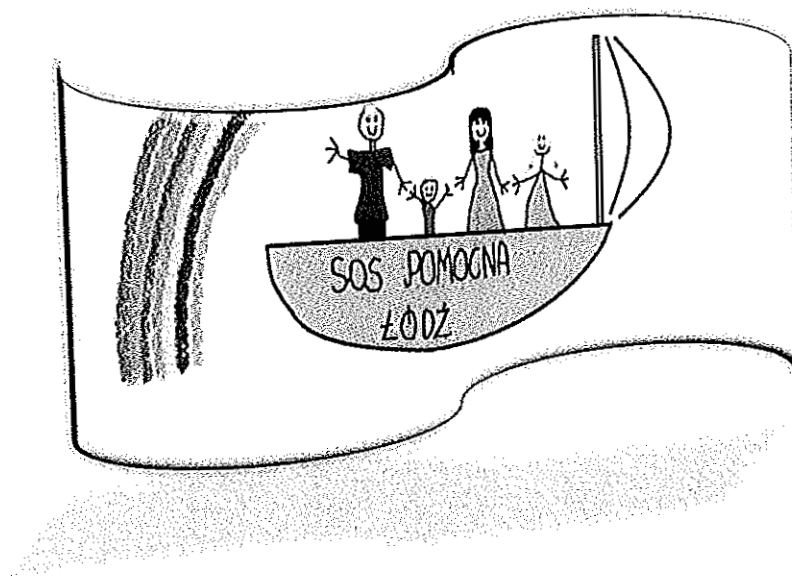
mgr Jolanta Piotrowska
08.10.2012

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Łodzi
z dnia 2012 r.

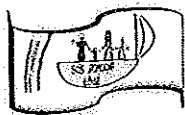
MIASTO ŁÓDŹ

Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

*„Małżeństwo i rodzina są tylko
i wyłącznie tym, co sami z nich
czynimy.”*

- Carlos Ruiz Zafon

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	2
I. PODSTAWOWE TERMINY.....	5
II. RODZINA W ŚWIELE PRAWA W POLSCE.	9
III. DIAGNOZA.....	10
1. MIESZKAŃCY ŁODZI – UJĘCIE DEMOGRAFICZNE.....	10
1.1. Liczba mieszkańców Łodzi.....	10
1.2. Struktura wiekowa mieszkańców Łodzi	11
1.3. Struktura wiekowa mieszkańców Łodzi z podziałem na wiek aktywności zawodowej.....	14
2. BEZROBOCIE	14
3. ROZWODY I ROZPAD ZWIĄZKÓW	18
4. PRZEMOC W RODZINIE	19
5. UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU.....	21
6. NIEDOSTOSOWANIE SPOŁECZNE I DEMORALIZACJA DZIECI I MŁODZIEŻY	23
7. NASTOLETNI RODZICE	28
8. RODZINY OBJĘTE SYSTEMEM POMOCY SPOŁECZNEJ.....	29
9. OPIEKA NAD DZIECKIEM	32
9.1. Żłobki	32
9.2. Przedszkola	33
9.3. Szkoły	34
9.4. Materialne formy pomocy dziecku.....	34
9.5. Placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego	36
9.6. Nadzory kuratorskie.....	39
9.7. Sieroctwo społeczne i naturalne	40
10. OPIEKA NAD DZIECKIEM I RODZINĄ Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	42
IV. ANALIZA SWOT	48
V. OBSZARY ZAGROŻEŃ I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	52
VI. OPIS PROGRAMU.....	55
VII. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ NA LATA 2012 -2014.....	58
VIII. ZESTAWIENIE KOSZTÓW.....	68
ZAKOŃCZENIE.....	69
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW:	70

Wstęp

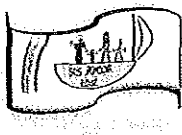
Łódź - miasto wojewódzkie, na prawach powiatu, położone w środkowej Polsce. Terytorium miasta zajmuje powierzchnię 293,25 km². Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż według stanu na 31.12.2010 r. w Łodzi zamieszkiwało 737 098 osób.

Łódź jest trzecim pod względem liczby ludności miastem w kraju i czwartym pod względem zajmowanej powierzchni. Miasto nie jest podzielone na dzielnice. Dla celów administracyjnych został wprowadzony podział na 5 rejonów działania, tj. Bałuty, Górna, Polesie, Śródmieście, Widzew. Największym rejonem pod względem zaludnienia są odpowiednio: Bałuty, Górna, Polesie, Widzew, Śródmieście. Łódź jest ważnym ośrodkiem akademickim i kulturalnym. W mieście funkcjonuje 6 uczelni państwowych oraz 20 prywatnych.

Wraz z rozwojem przemysłu tekstylnego i włókienniczego, który nastąpił na przełomie XIX i XX wieku, w mieście rosła także liczba jego mieszkańców. W ostatnich latach liczba ludności w Łodzi wykazuje wyraźną tendencję spadkową. Zjawisko to spowodowane jest nie tylko niskim przyrostem naturalnym ale również migracjami wewnętrznymi i zagranicznymi.

Transformacja ustrojowa lat 90-tych doprowadziła do upadku przemysłu włókienniczego, który stworzył potęgę Łodzi oraz do ujawnienia negatywnych zmian społecznych (bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm). Zmiany te dotknęły nie tylko jednostki ale przełożyły się również na funkcjonowanie wielu łódzkich rodzin. Aby zapobiec dalszej degradacji rodzin, w kilkuletniej perspektywie należy dążyć do zwiększenia skuteczności działań służb społecznych, wykorzystać pozytywne doświadczenia wynikające z realizacji „Programu Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego w Mieście Łodzi” oraz intensywnie włączyć potencjał tkwiący w sektorze organizacji pozarządowych (w Łodzi jest zarejestrowanych ponad 2200 organizacji pozarządowych).

Nieocenioną wartość dla tego opracowania, wykorzystaną w części diagnostycznej oraz mającą wpływ na wyznaczenie kierunków działań, stanowią badania przeprowadzone w ramach projektu „WZLOT – Wzmocnić szanse i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego” finansowanego w ramach programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, realizowanego przez Instytut Socjologii Uniwersytetu

Łódzkiego w partnerstwie z Fundacją Instytut Inicjatyw Społecznych w Łodzi. Badania dotyczyły m.in. Łodzi i są zawarte w niżej wymienionych publikacjach:

1. „Niepełnosprawność w dzieciństwie jako szczególne zagrożenie biedą i wykluczeniem społecznym w przyszłości”.
2. „Wczesne rodzicielstwo jako zagrożenie biedą i wykluczeniem społecznym”.
3. „Wzmocnić szanse i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego – WZLOT”.
4. „Bieda w dzieciństwie jako zagrożenie utrwaleniem biedy i wykluczenia społecznego w przyszłości”.
5. „Mieszkańcy łódzkich enklaw biedy 10 lat później”.
6. „Uczeń i student niepełnosprawny – warunki życia i nauki”.

Do opracowania „Programu Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014” został powołany przez Prezydenta Miasta Łodzi zespół osób zaangażowanych w działania na rzecz wielokierunkowego wspierania rodziny i dziecka, reprezentujących jednostki i instytucje samorządowe. W skład zespołu weszli przedstawiciele: Wydziału Kultury, Wydziału Budynków i Lokali, Wydziału Edukacji, Komendy Miejskiej Policji, Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych, Straży Miejskiej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Rzecznik Osób Niepełnosprawnych. Ponadto, w pracach Zespołu brali udział przedstawiciele: Miejskiego Zespołu Żłobków, Kuratora Okręgowego, Centrum Świadczeń Socjalnych, Miejskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień, Powiatowego Urzędu Pracy Nr 1 i Nr 2, Centrum Służby Rodzinie oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Zespołowi przewodniczyła Zastępca Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi.

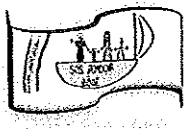
„Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014” powstał w oparciu o obowiązujące regulacje prawne – ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program jest kontynuacją wielu zadań wynikających z Programu Lokalnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Rodziną i Dzieckiem w Łodzi na lata 2007-2010 oraz Programu Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego w Mieście Łodzi.

Program jest kompatybilny z innymi programami i planami o zasięgu krajowym, regionalnym i lokalnym. Pod względem merytorycznym wpisuje się w Narodowy Plan Działań na rzecz Dzieci 2004-2012, Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013, Program Wspierania Jednostek Samorządu Terytorialnego w Budowaniu Lokalnego Systemu

Opieki nad Dzieckiem i Rodziną, Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Łodzi na lata 2011- 2015.

Program jest komplementarny w stosunku do programów o charakterze lokalnym: Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Łodzi na lata 2007-2013”, projektu „Społeczna Strategia Rewitalizacji”.

I. Podstawowe terminy

Rodzina

Rodzina może być rozpatrywana w ujęciu socjologicznym, psychologicznym oraz pedagogicznym.

W ujęciu socjologicznym rodzina jest definiowana jako zbiorowość o charakterze podstawowym, obecna we wszystkich znanych kulturach i typach społeczeństw. Według J. Szczepańskiego rodzinę tworzą osoby żyjące zazwyczaj pod jednym dachem, tworzące jedno gospodarstwo domowe i połączone, dwoma rodzajami stosunków: małżeństwem i relacją rodzice – dzieci¹.

Dodatkowo charakteryzuje ją wzajemne oddziaływanie jej członków określone przez uczucia, postawy, a często także przez tradycję, prawo, religię².

Funkcje rodziny

Funkcje rodziny badacze postrzegają i rozumieją rozmaicie. Polski socjolog kultury, religii i rodziny Franciszek Adamski wyróżnia następujące funkcje rodziny:

- materialno-ekonomiczną,
- opiekuńczo-zabezpieczającą,
- prokreacyjną,
- seksualną,
- legalizacyjno-kontrolną,
- socjalizacyjno-wychowawczą,
- klasową,
- kulturalną,
- rekreacyjno-towarzyską,
- emocjonalno-ekspresyjną³.

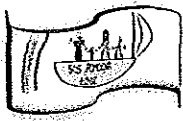
Klasyfikacja rodziny

Ze względu na poziom warunków wychowawczych Stanisław Kawula wyróżnił następujące typy rodzin:

¹ J. Szczepański, Elementarne pojęcia socjologii, Warszawa 1966, s. 163

² Tamże

³ F. Adamski, Socjologia małżeństwa i rodziny, Wprowadzenie, Warszawa 1982, s. 37

- rodzina wzorowa – tworząca najlepsze warunki wychowawcze i stale podnosząca ich poziom,
- rodzina normalna – zapewniająca wszechstronny rozwój,
- rodzina wydolna wychowawczo – funkcjonowanie warunków wychowawczych może być zachwiane,
- rodzina niewydolna wychowawczo – są to rodziny niepełne gdzie współzycie członków rodziny bywa zaburzone,
- rodzina patologiczna – członkowie tej rodziny to osoby, które pozostają w konflikcie z prawem.

Kryzys w rodzinie

Kryzys można określić jako (wg Doroty Kubackiej-Jasieckiej):

- zachwianie równowagi emocjonalnej,
- brak adekwatnych zasobów niezbędnych do zmagania się z sytuacją trudną,
- przełomowy moment w rozwoju człowieka,
- zagrożenie sensu życia i systemu wartości,
- zagrożenie integralności osoby, koncepcji własnego „ja” i tożsamości człowieka.

Wanda Badura-Madej wymienia następujące rodzaje sytuacji kryzysowych:

- kryzysy przemiany (rozwojowe) – są one nieodłączną częścią ludzkiego życia i dotyczą wszystkich, wymagają zmiany i podejmowania nowych ról, towarzyszy im napięcie emocjonalne (np. zawarcie małżeństwa, podjęcie pracy, ukończenie szkoły),
- kryzysy sytuacyjne (losowe) – związane są z pojawieniem się zewnętrznych nieoczekiwanych wydarzeń, zagrażają zdrowiu i życiu, poczuciu tożsamości i bezpieczeństwa (np. śmierć najbliższej osoby, chorobę, utratę pracy, nagle zagrożenie dla związku),
- kryzysy chroniczne - dochodzi do nich gdy kryzys przemiany nie zostanie rozwiązany lub gdy osoba będąca w kryzysie sytuacyjnym zatrzyma się na fazie reakcji emocjonalnej (np. brak umiejętności radzenia sobie, bierność, bezradność, wycofanie, pogorszenie relacji społecznych).

Zaburzenia w realizacji funkcji lub całkowity brak ich wykonywania prowadzą do **kryzysu w rodzinie**. Zakres tych zaburzeń może przybierać różne formy i uzewnętrzniać się poprzez skutki, w zależności od zasięgu i istotności funkcji. Mówiąc o problemach w realizowaniu funkcji rodziny, mamy na myśli sytuację kryzysową.

Interwencja kryzysowa oraz ośrodek interwencji kryzysowej

Celem interwencji kryzysowej, rozumianej jako zespół interdyscyplinarnych działań inicjowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, jest przede wszystkim przywrócenie równowagi psychicznej, umiejętności samodzielnego radzenia sobie, zapobieganie chronicznej niewydolności psychospołecznej. W interwencji udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej obejmującej procesy diagnozowania, profilaktyki i pracy terapeutycznej, a w zależności od potrzeb i uzasadnionych sytuacji, także schronienia oraz poradnictwa (socjalnego, rodzinnego, prawnego). Ośrodki interwencji kryzysowej udzielają wsparcia w trudnych emocjonalnie sytuacjach życiowych, powstałych m.in. w związku z kryzysami rodzinnymi, trudnościami wychowawczymi, problemami psychospołecznymi (np. brakiem środków finansowych, bezrobociem, przemocą w rodzinie, nadużywaniem alkoholu, poczuciem osamotnienia)⁴.

Rodzina dysfunkcyjna

Rodzina dysfunkcyjna to rodzina, która poprzez zaburzone relacje, zasady, role czy komunikację nie zapewnia swoim członkom możliwości zdrowego i pełnego funkcjonowania. Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się często rodzinę gdzie jedna lub kilka osób jest uzależnionych (np. od alkoholu, leków, narkotyków itp.), w której dochodzi do przemocy lub też, któryś z jej członków nie może realizować swojej roli ze względu na doświadczane zaburzenia psychiczne. Rodzina dysfunkcyjna wykazuje poważne nieprawidłowości w zaspokajaniu potrzeb biologicznych i psychospołecznych swych członków, a zwłaszcza dzieci.

Rodzina patologiczna

Rodzina patologiczna to grupa, w której życie społeczne jest uregulowane przez zbiór powszechnie odrzucanych wartości, norm i wzorów zachowań. Dorośli członkowie takich rodzin wchodzą w konflikt i odrzucają podstawowe normy i wartości społeczne. Proces socjalizacji w tych rodzinach polega na przekazywaniu norm i wartości będących przeciwieństwem zasad i norm uznawanych w danym społeczeństwie jako prawidłowe. Dzieci z rodzin patologicznych nie są świadome, że zachowania, do których się je wdraża, są z punktu widzenia społeczeństwa przestępstwem lub dewiacją. Stanisław Kawula do rodzin

⁴ J. Szymanowska, System opieki nad dzieckiem i rodziną – założenia, stan realizacji, „Praca Socjalna”, 2010, nr 6

patologicznych zalicza rodziny „których członkowie pozostają w stałej kolizji z prawem i moralnością. Mogą to być następujące przejawy tej kolizji: nagminne kradzieże, rabunki, rozboje, gry hazardowe, przemyt, prostytutka i stręczycielstwo, włóczęgostwo, uchylanie się od uczciwej pracy, alkoholizm itp. W wyniku tego rodzaju praktyk następuje tam trwały rozkład współżycia wewnątrz rodziny, faktycznie zerwanie więzi rodzicielskiej i małżeńskiej”.

Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁵.

Reintegracja rodziny

Reintegracja rodziny oznacza planowy proces odbudowywania więzi w rodzinach, w których na skutek kryzysu więzi te zostały zerwane lub naderwane – od udzielenia informacji, nawiązania i podtrzymywania kontaktu, do faktycznego powrotu dziecka do rodziny biologicznej⁶. Reintegracja rodziny oznacza w praktyce przede wszystkim podjęcie systematycznej i długofalowej pracy z rodziną dziecka przebywającego w pieczy zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych - to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji⁷.

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

⁶ M. Kolankiewicz, Zagrożone dzieciństwo. Rodzinne i instytucjonalne formy opieki.

⁷ Art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887)

II. Rodzina w świetle prawa w Polsce.

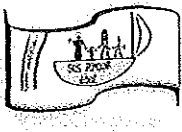
W świetle polskiego prawa rodzinę tworzą kobieta i mężczyzna połączeni prawnym węzłem małżeńskim oraz pozostające na ich utrzymaniu dzieci. Stosunki rodzinne, a więc relacje między mężem a żoną, rodzicami a dziećmi czy też między rodzeństwem, określane są przez normy moralne, obyczajowe i religijne. Stanowią też przedmiot regulacji prawnych zawartych w prawie rodzinnym i opiekuńczym normującym stosunki wynikające z małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa, przysposobienia oraz instytucji opieki i kurateli.

Źródłem prawa rodzinnego w Polsce jest ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy.

W świetle ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, rodzina to osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczenia rodzinnych przyjmuje, iż ilekroć mowa o rodzinie, oznacza to odpowiednio następujących członków rodziny: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne; do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

Pomoc rodzinie ze strony władz publicznych zapewnia ustawa zasadnicza - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

III. Diagnoza

Opracowanie diagnozy jest niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu wprowadzania zmian. Rozpoznanie określonych sytuacji i społecznych uwarunkowań stanowi podstawę do przeprowadzenia konkretnych działań.

Próba diagnozy zagrożeń, w szczególności funkcji opiekuńczo-wychowawczej łódzkich rodzin, prowadzi do analizy wielu czynników mających bezpośredni lub pośredni wpływ na funkcjonowanie rodzin, zaczynając od czynników ekonomicznych, mieszkaniowych, edukacyjnych, a kończąc na wpływie estetyki na postawy i zachowania mieszkańców.

Dogłębna analiza wspomnianych czynników nie jest celem niniejszego opracowania, dlatego informacje przedstawione w części diagnostycznej odnoszą się do problemów ściśle związanych ze sferą opiekuńczo-wychowawczą.

Najważniejsze zjawiska zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny i dziecka w Łodzi zostały zidentyfikowane jako: bezrobocie, przemoc, uzależnienia, demoralizacja dzieci i młodzieży.

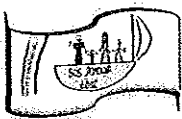
1. Mieszkańcy Łodzi – ujęcie demograficzne

1.1. Liczba mieszkańców Łodzi

W latach 2006-2010 liczba osób, które zamieszkiwały na terenie Miasta Łodzi zmalała o 23.153 osoby. Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r., Łódź liczyła 737 098 mieszkańców, z czego 54,59% stanowiły kobiety.

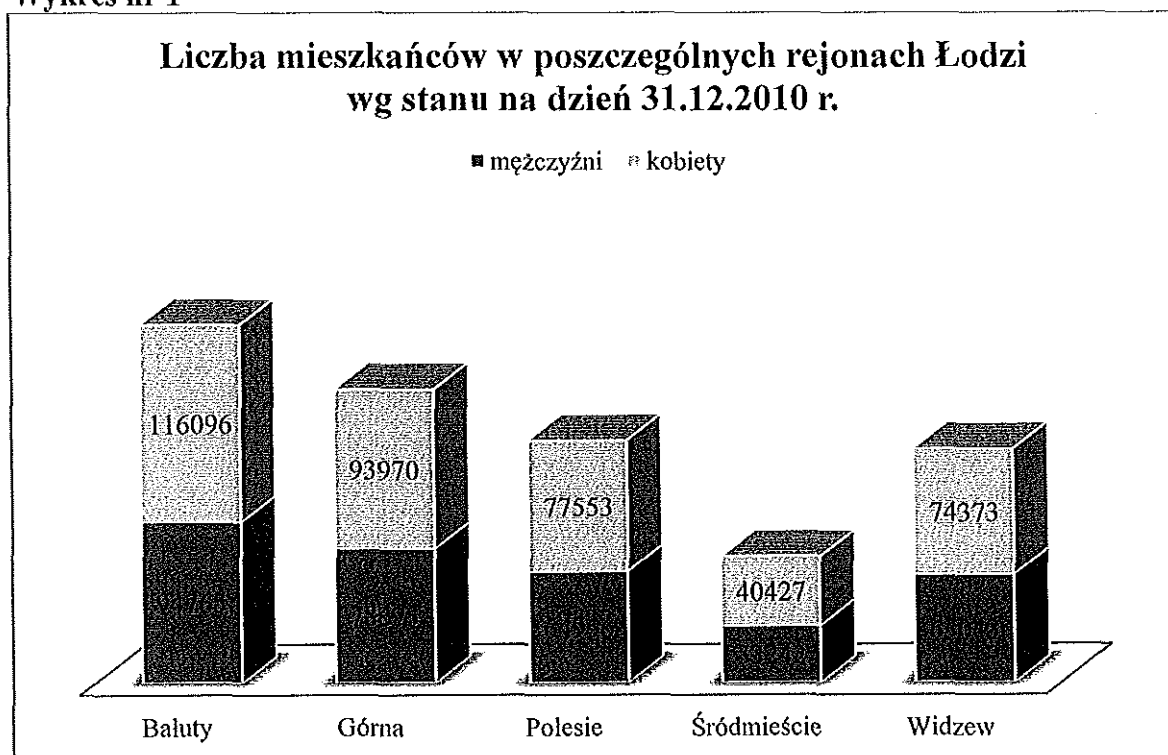
Tabela nr 1					
Liczba ludności Miasta Łodzi w latach 2006-2010 wg stanu na dzień 31 grudnia każdego roku					
ludność	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
ogółem	760 251	753 192	747 152	742 387	737 098
mężczyźni	346 181	342 551	339 614	337 228	334 679
kobiety	414 070	410 641	407 538	405 159	402 419

Źródło: www.stat.gov.pl

Według stanu na ostatni dzień 2010 r., najbardziej zaludniony był rejon Bałut, w którym przebywało 28,60% mieszkańców miasta, a najmniej rejon Śródmieścia, w którym zamieszkiwało 9,99% mieszkańców Łodzi.

Wykres nr 1

Zródło: www.stat.gov.pl

Prognoza przygotowana przez Urząd Statystyczny w Łodzi zakłada, do 2030 roku, dalszy spadek liczby ludności w mieście o: 29 114 osób w roku 2015 i o 131 994 osoby w roku 2030, w porównaniu z rokiem 2010.⁸

1.2. Struktura wiekowa mieszkańców Łodzi

Miasto Łódź najliczniej, bo w 63,44% reprezentują osoby w przedziale wiekowym 15-59 lat. Dzieci i młodzież, do 14 roku życia, stanowią 11,34% mieszkańców miasta, a osoby w wieku 60 lat i więcej – 25,21%.

⁸ W. Obraniak „Ludność w Łodzi i innych wielkich miast w Polsce w latach 1984-2006”, Łódź 2007, s. 40

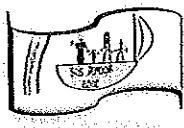

Tabela nr 2

Liczba mieszkańców Łodzi w latach 2006-2010, w przedziałach wiekowych					
Wiek, w latach	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
0-4	27 747	28 242	29 108	30 175	30 960
5-9	26 549	25 951	25 771	25 939	26 123
10-14	31 914	30 374	28 975	27 652	26 567
15-19	40 378	38 700	37 253	35 847	34 243
20-24	59 790	55 946	51 994	48 659	45 927
25-29	63 098	62 896	62 338	61 151	59 044
30-34	57 943	59 602	60 846	62 231	62 768
35-39	45 058	46 994	49 029	51 004	53 337
40-44	43 353	42 172	41 702	41 607	42 159
45-49	58 373	53 370	48 824	45 475	43 168
50-54	70 955	69 359	67 303	64 295	59 842
55-59	65 803	66 260	66 503	66 859	67 138
60-64	40 999	45 855	50 743	55 473	59 751
65-69	32 968	32 233	31 948	31 582	31 877
70-74	33 149	31 914	30 973	30 082	29 212
75-79	30 848	30 776	29 900	28 770	27 912
80-84	21 109	21 314	21 404	21 859	21 946
85 i więcej	10 217	11 234	12 538	13 727	15 124

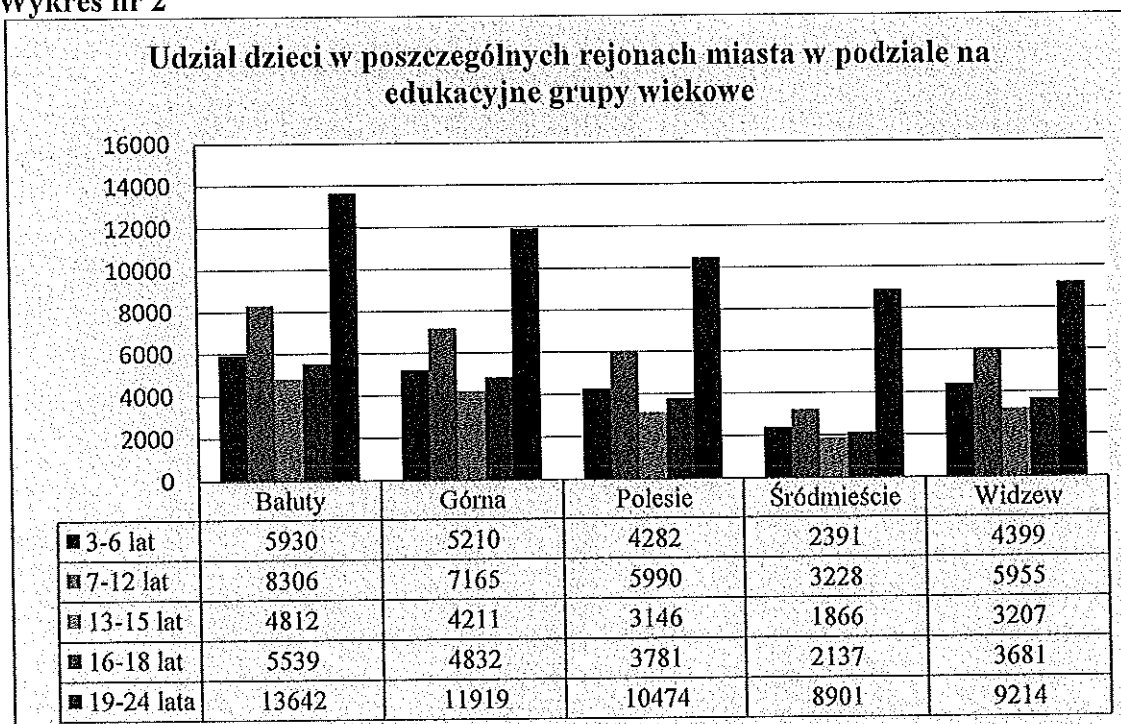
Źródło: www.stat.gov.pl

Biorąc pod uwagę edukacyjne grupy wiekowe, najmniej liczną grupą są dzieci w przedziale edukacyjnym 13-15 lat (11,95%), a najliczniejsza grupa reprezentowana jest przez dzieci i młodzież w wieku 19-24 lata i 7-12 lat (odpowiednio stanowią one 37,54% i 36,65% mieszkańców miasta). Prognoza demograficzna przygotowana przez Wydział Edukacji Urzędu Miasta Łodzi zakłada, iż do roku 2030 największy spadek liczby dzieci nastąpi w przedziale edukacyjnym 19-24 lata – o 37,2%, a w następnej kolejności w przedziałach: 3-6 lat o 16,6% i 7-12 lat – o 14,9%.

Udział dzieci w poszczególnych rejonach Łodzi, jest zgodny ze wskaźnikiem gęstości zaludnienia dla ogólnej liczby mieszkańców. Największa liczba dzieci, w wieku od 3 do 24 roku życia, zamieszkuje rejon Bałut, a w następnej kolejności rejon Górnej, Polesia, Widzewa i Śródmieścia.

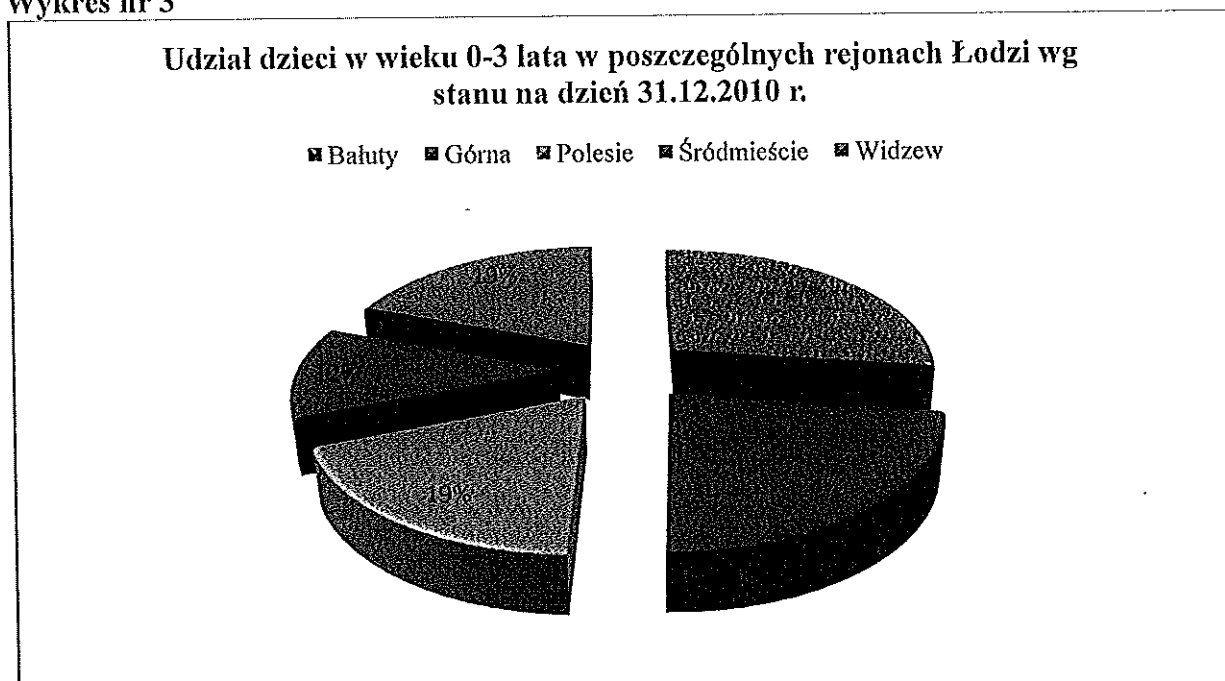
Wykres nr 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Łódzkiego Ośrodka Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Łodzi.

Analogicznie rozkłada się w Łodzi wskaźnik gęstości zaludnienia dla dzieci w wieku 0-3 lata, które stanowią 3,43% populacji naszego miasta.

Wykres nr 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Łódzkiego Ośrodka Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Łodzi.

1.3. Struktura wiekowa mieszkańców Łodzi z podziałem na wiek aktywności zawodowej

W Łodzi nadal dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Od paru lat widoczny jest jednak stały spadek tej grupy wiekowej. W 2006 r. stanowiła ona 68,70% mieszkańców, gdy w roku 2010 r. już tylko 66,90%. Stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz ujemny przyrost naturalny, przy jednoczesnym ujemnym saldzie migracji, grożą, iż w przyszłości Miasto Łódź będzie miastem „starych mieszkańców”. Przyjmuje się, iż granicę, która wskazuje na stopień starzenia się społeczeństwa jest udział w ogólnej populacji, osób w wieku powyżej 60 lat na poziomie 15%. W Łodzi wskaźnik ten aktualnie wynosi ponad 25%.

Tabela nr 3					
Mieszkańcy Łodzi w latach 2006-2010					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Ludność w wieku produkcyjnym (15-59 kobiety, 15-64 mężczyźni)	522 265	514 958	507 603	500 890	493 119
Ludność w wieku poprodukcyjnym	151 776	153 667	155 695	157 731	160 329
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej)	86 210	84 567	83 854	83 766	83 650
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych	-1791	-2072	-1638	-1367	-1669
Przyrost naturalny	-4 926	-4 852	-4 146	-3 700	-3 620

Źródło: www.stat.gov.pl

2. Bezrobocie

Bezrobocie to jeden z trudniejszych problemów gospodarczych, stanowiący z uwagi na negatywne skutki, poważny problem o wymiarze społecznym.

Skutki kryzysu gospodarczego, jaki dotknął świat w 2008 r., odczuwalne w całej Polsce, nie ominęły również Łodzi. Na terenie naszego miasta, wg stanu na ostatni dzień 2010 r., 9,9% mieszkańców, to osoby widniejące w rejestrach urzędów pracy jako bezrobotni.

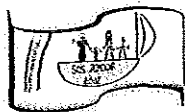

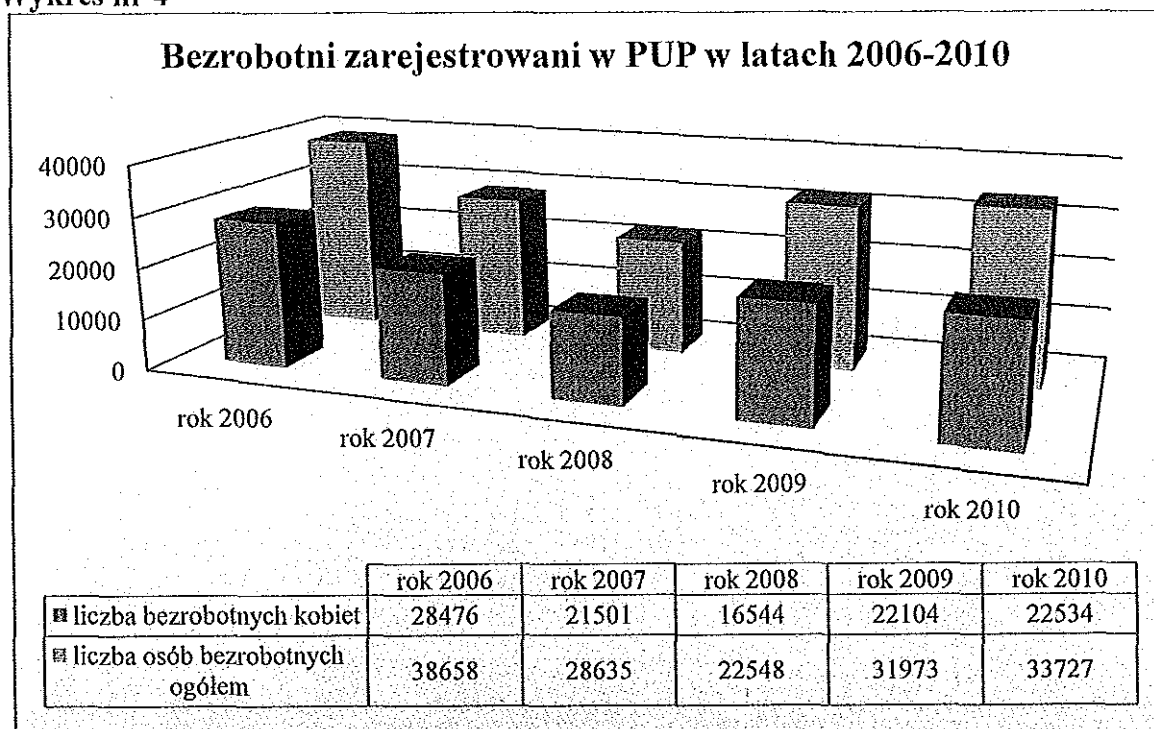
Tabela nr 4

Wskaźnik bezrobocia w latach 2006-2010, w %				
2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
11,9	8,7	6,7	9,5	9,9

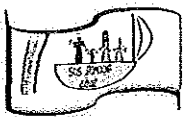
Źródło : opracowanie własne na podstawie danych Biura Promocji Zatrudnienia Urzędu Miasta Łodzi

Po spadku stopy bezrobocia w latach 2006 – 2008, kolejne lata przyniosły jego wzrost, tak, iż na koniec roku 2010 liczba osób bezrobotnych ponownie zaczęła się zbliżać do liczby osób bezrobotnych z pierwszego roku porównywanego okresu. Wzrostowa tendencja, widoczna jest również wśród kobiet. Stopa bezrobocia w populacji kobiet osiągnęła na koniec ubiegłego roku 66,82%. Było to o 6,56 punktu procentowego więcej niż w roku 2008 r.

Wykres nr 4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy nr 1 i nr 2 w Łodzi

Największy wzrost liczby bezrobotnych widoczny jest w grupie wiekowej 55-59 lat, a największy spadek wśród osób w wieku 45-54 lata.

Tabela nr 5					
Liczba osób bezrobotnych, wg. wieku, w latach 2006-2010					
Wiek osób bezrobotnych	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
18-24	3 791	2544	2494	3869	3750
25-34	8 857	6449	5542	8550	8631
35-44	7 176	5064	3997	5911	6509
45-54	13 802	10002	7032	8816	8871
55-59	4 096	3535	2760	3861	4719
60-64	936	1041	723	966	1247

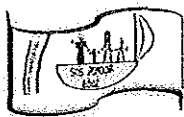
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy nr 1 i nr 2 w Łodzi

Wśród bezrobotnych mieszkańców Łodzi od lat przeważają osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Stanowią one 37,63 % ogółu zarejestrowanych w PUP. Jednocześnie są to osoby, które wykazują się niewielką aktywnością w zakresie zmiany swojej sytuacji zawodowej oraz w zakresie podnoszenia kwalifikacji.

Tabela nr 6					
Liczba osób bezrobotnych, wg. poziomu wykształcenia – dane na dzień 31 grudnia					
Poziom wykształcenia	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Gimnazjalne i poniżej	14931	11288	8396	12090	12691
Zasadnicze zawodowe	8318	5667	4338	6184	6596
Średnie ogólnokształcące	3980	3031	2626	3959	4104
Policealne i średnie zawodowe	7845	5748	4518	5987	6480
wyższe	3584	2901	2670	3753	3856

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy nr 1 i nr 2 w Łodzi

Szanse powrotu na rynek pracy maleją wraz z upływem czasu w jakim dana osoba pozostaje bez zatrudnienia. Osoby długotrwale bezrobotne są dla potencjalnego pracodawcy coraz mniej interesujące, gdyż ich umiejętności dość szybko się dezaktualizują i są nieadekwatne do wymogów rynku pracy. Cechuje je również znacznie obniżone poczucie wiary we własne możliwości, a także brak umiejętności przydatnych w poruszaniu się na rynku pracy.

Analiza wskaźnika dotyczącego osób pozostających w rejestrze PUP łącznie przez 12 miesięcy, w okresie ostatnich dwóch lat, pokazuje odwrócenie uprzednio korzystnych tendencji na rynku pracy, w tym zakresie. W roku 2009 nastąpiło przełamanie trendu spadkowego widocznego od 2007 r. i wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych o 9,34% w stosunku do roku 2008, tj. roku gdy liczba długotrwale bezrobotnych była najniższa w okresie ostatnich 5 lat.

Tabela nr 7					
Liczba osób długotrwale bezrobotnych, w latach 2006-2010					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba osób	24 543	13 793	10 724	11 828	15 503

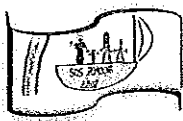
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy nr 1 i nr 2 w Łodzi

Czynnikiem, który skutkuje wzrostem bezrobocia oraz generuje koszty związane z koniecznością przekwalifikowywania się, jest niedopasowanie na rynku pracy czyli brak współzależności pomiędzy zawodami, które są w nadwyżce, a zawodami deficytowymi. Prowadzenie skutecznego monitoringu w tym zakresie umożliwia dostosowanie systemu edukacji do potrzeb lokalnego rynku oraz przygotowanie oferty szkoleniowej, dla osób zagrożonych utratą zatrudnienia, zgodnej z prognozowanymi tendencjami. Szansę na znalezienie zatrudnienia mają osoby posiadające wykształcenie i kwalifikacje, w zawodach, na które jest największy popyt.

Rynek pracy w Łodzi, w okresie ostatnich dwóch lat praktycznie się nie zmienił. Największy napływ ofert pracy widoczny był w branży:

- budowlanej - poszukiwane zawody to, murarz, tynkarz, cieśla, zbrojarz, dekarz, operator maszyn budowlanych, pracownik do dociepleń budynków;
- włókienniczej – najwięcej ofert pracy wpłynęło na stanowisko szwaczki;
- handlowo – usługowej - sprzedawca, przedstawiciel handlowy, fryzjer, kosmetyczka, magazynier, pracownik ochrony.

Najmniejszy napływ ofert pracy widoczny był w branży administracyjnej, w której największą szansę na znalezienie zatrudnienia miały osoby z wykształceniem ekonomicznym.

3. Rozwody i rozpad związków

Rozpad związku jest jednym z istotnych problemów z jakim borykają się współczesne rodziny. Jest to szczególnie trudna sytuacja dla rodzin posiadających dzieci. Rozpad rodziny w przypadku dziecka, to zmiana ustalonego porządku, a co za tym idzie, utrata poczucia bezpieczeństwa. Jest to doświadczenie tym bardziej bolesne, im bardziej rodzice:

- nie dochodzą do porozumienia i pozostają w konflikcie,
- nie są w stanie się porozumieć z powodu przechodzenia kolejnych faz utraty po rozpadzie związku,
- związek nie został emocjonalnie lub w jakiegokolwiek innej sferze zakończony.

Zdarza się, iż poziom nasilenia trudności relacyjnych pomiędzy rodzicami jest tak poważny, iż nie są oni w stanie dokonać nawet podstawowych ustaleń dotyczących np. kontaktów dziecka z rodzicem nie sprawującym bezpośredniej opieki.

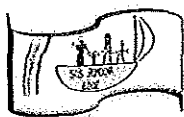
Dodatkowymi problemami jakie mogą się pojawić w sytuacji rozwodu, a które bezpośrednio dotyczyć będą dzieci to:

- różnice zdań na temat wychowania i stosowanych metod wychowawczych,
- niezgoda rodziców na dwie lub wspólną wersję historii rodziny i rozpadu związku,
- długi brak kontaktu z jednym z rodziców,
- doświadczenia negatywnych sytuacji przy spotkaniach – awantury, poniżanie, interwencje policji,
- wtórne konsekwencje długotrwałego, chronicznego kryzysu związanego z brakiem stabilizacji, czasem zaburzenia więzi.

Statystycznie rozwody stanowią istotny problem. Skalę tego problemu na terenie Łodzi przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 8										
Liczba zawartych małżeństw, separacji i rozwodów w roku 2009										
Wyszczególnienie	Małżeństwa				Separacje			Rozwody		
	ogółem	w tym miasta	Ogółem		ogółem	w tym miasta	na 100 tys. mieszkańców	ogółem	w tym miasta	na 1000 mieszkańców
			cywilne	wyznaniowe						
województwo	15820	10062	4854	10966	276	208	10,8	4929	4054	1,9
Łódź	4095	4095	1680	2415	104	104	14,1	1841	1841	2,5

Źródło: opracowanie Łódzkiego Towarzystwa Wspierania Dziecka i Rodziny „LOKOMOTYWA”, na podstawie danych z www.stat.gov.pl

4. Przemoc w rodzinie

Problem występowania przemocy jest zjawiskiem silnie zaznaczonym w naszym społeczeństwie. Skalę zjawiska, na terenie Łodzi, najlepiej oddaje liczba przeprowadzonych przez funkcjonariuszy Policji interwencji. Należy zauważyć, iż pomimo, nadal wysokiego poziomu występowania problemu, liczba interwencji dotycząca zdarzeń noszących znamiona przemocy w rodzinie, w okresie ostatnich 5 lat, zdecydowanie zmalała. W 2010 r. stanowiły one 5,43% wszystkich interwencji, podczas gdy w 2006 r. ich wskaźnik wynosił, aż 17,91%.

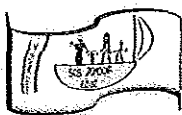
Tabela nr 9		
Przeprowadzone przez Policję interwencje domowe w latach 2006-2010		
rok	Interwencje domowe ogółem	w tym, interwencje dotyczące zdarzeń noszących znamiona przemocy w rodzinie.
2006	10781	1931
2007	13128	1654
2008	11736	1128
2009	15426	814
2010	16776	912

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

Najczęściej osobami, które stosują przemoc są osoby dorosłe, ich odsetek stanowi 99,45%. Wśród sprawców zdecydowanie dominują mężczyźni. Na 100 zdarzeń, w ponad 90 przypadkach to mężczyźni dopuszczali się stosowania przemocy w rodzinie. Ofiarami przemocy w rodzinie są głównie kobiety (82,11%) oraz małoletni (10,68%). W grupie małoletnich przemocą częściej dotknięte są dzieci do 13 roku życia (64,10%). Doświadczenia osób zajmujących się przemocą domową, wskazują, iż dane statystyczne dotyczące małoletnich ofiar przemocy, nie odzwierciedlają jednak prawdziwej powagi problemu.

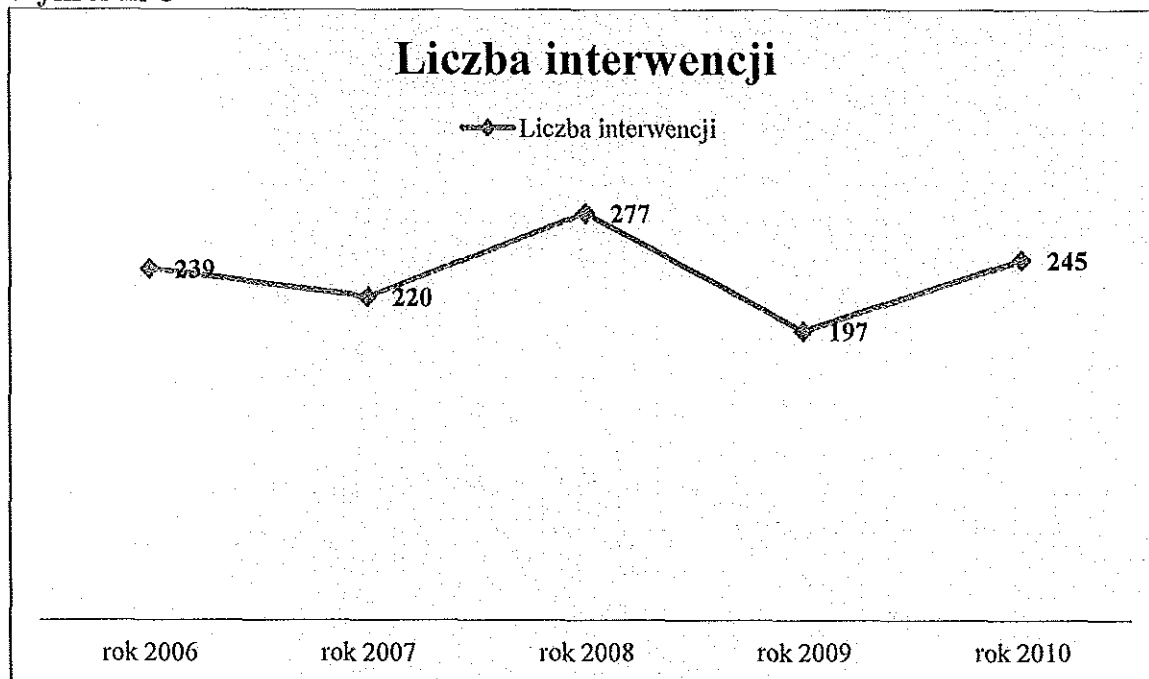
Tabela nr 10									
Liczba sprawców i ofiar przemocy domowej w latach 2006-2010									
rok	Liczba sprawców				Liczba ofiar				
	kobiety	mężczyźni	nieletni	Sprawcy łącznie	kobiety	mężczyźni	Małoletni do 13 r. z.	Małoletni w wieku 13-18 lat	Ofiary łącznie
2006	111	1819	1	1931	1737	181	74	34	2026
2007	93	1561	0	1654	1506	121	74	30	1731
2008	111	1015	4	1130	1030	78	56	23	1187
2009	50	769	1	820	766	53	57	25	901
2010	73	844	5	922	900	79	75	42	1096

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

Podjęmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”.

Wykres nr 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

W Łodzi, od 2007 r., działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy, realizowane są w ramach corocznie przyjmowanego przez Radę Miejską w Łodzi, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Główne cele Programu koncentrują się na:

- zapobieganiu występowania zjawiska przemocy w rodzinie i ograniczeniu występowania zaburzeń życia społecznego związanych z występowaniem przemocy,
- zmniejszaniu negatywnych następstw dla ofiar i świadków występowania przemocy w rodzinie, w tym poprzez m. in. udzielenie bezpiecznego schronienia,
- zapobieganiu stosowania przemocy w rodzinie m.in. działania korekcyjno - edukacyjne skierowane do sprawców przemocy,
- poprawie skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie i monitorowania występowania zjawiska przemocy.

Tabela nr 11

Działania realizowane w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – szacunkowa liczba osób				
Wybrane działania	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Na rzecz ofiar przemocy w formie udzielenia bezpiecznego schronienia	85- dorosłych 106-dzieci	74- dorosłych 117-dzieci	87- dorosłych 119-dzieci	94- dorosłych 95-dzieci
Na rzecz sprawców przemocy w formie zajęć korekcyjno - edukacyjnych	223, w tym 53 ukończyły	135, w tym 48 ukończyły	168, w tym 48 ukończyły	80, w tym 49 ukończyło
Na rzecz sprawców przemocy w formie udzielenie schronienia – hostel dla sprawców przemocy	167	101	220	242

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydział Zdrowia Publicznego UMiŁ

5. Uzależnienie od alkoholu

Problem występowania w rodzinie zjawiska uzależnienia, czyni rodzinę dysfunkcyjną, nieradzącą sobie z trudnościami. Destrukcyjne skutki nałogu odczuwa nie tylko osoba uzależniona, ale również całe jej otoczenie, przy czym negatywne konsekwencje w pierwszej kolejności dotyczą dzieci. Ponadto, dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem uzależnienia zagrożone są przejęciem patologicznych wzorców zachowań.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych szacuje, iż liczba osób nadużywających alkoholu w Polsce wynosi 2-3 mln, zaś populacja dzieci i młodzieży żyjącej w rodzinach alkoholowych sięga 1,5 -2 mln osób.

Działania mające na celu wsparcie funkcji opiekuńczych rodziny, realizowane są poprzez organizowanie i prowadzenie specjalistycznych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym.

Na terenie miasta Łodzi, zarówno liczba świetlic, jaki i liczba dzieci uczestniczących w zajęciach proponowanych przez te placówki, utrzymuje się od trzech lat na zbliżonym poziomie.

Tabela nr 12

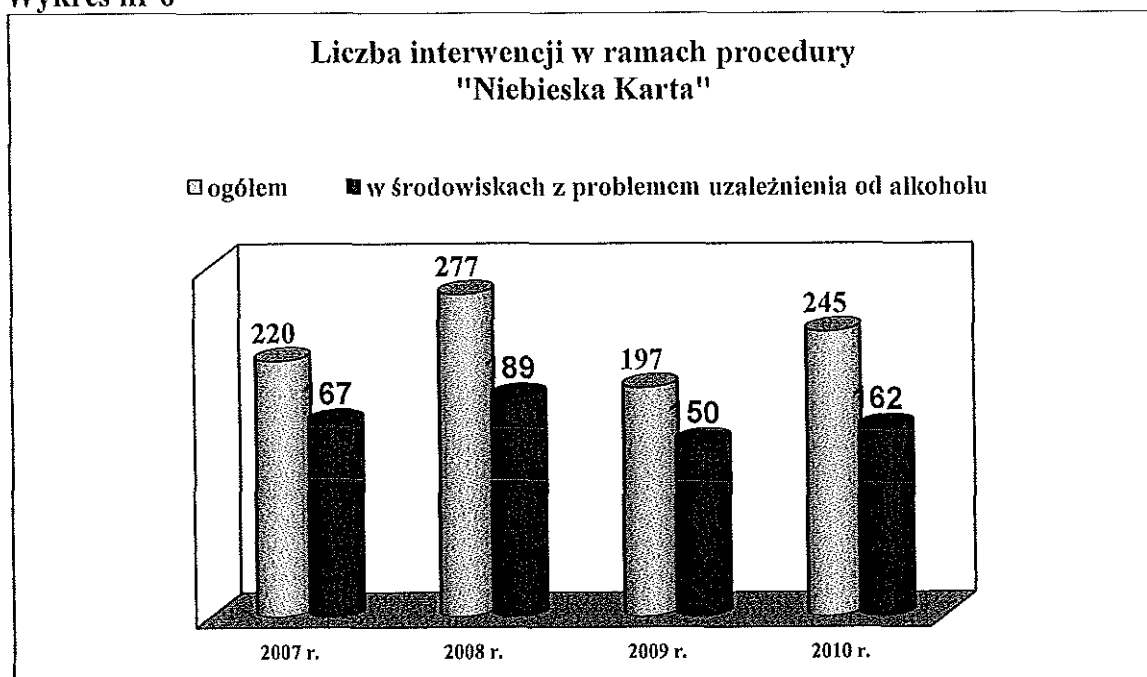
Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym		
Rok	Liczba placówek	Liczba dzieci korzystających
2008	15	914
2009	17	920
2010	16	932

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

Jednym z problemów współwystępujących z uzależnieniem od alkoholu, obok bezrobocia, ubóstwa czy też bezdomności, jest jego powiązanie z przemocą w rodzinie. Działania podejmowane w ramach procedury „Niebieska Karta” w rodzinach z problemem alkoholowym stanowiły w 2010 r. 66,13% wszystkich podjętych interwencji.

Wykres nr 6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

W 2010 r., 48,59% osób, które były sprawcami przemocy w rodzinie to osoby będące pod wpływem alkoholu. Jest to znaczący spadek w porównaniu do roku 2006, gdy nietrzeźwi sprawcy stanowili aż 65,51% ogółu wszystkich sprawców przemocy domowej.

Tabela nr 13

Liczba sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu w latach 2006-2010				
rok	kobiety	mężczyźni	nieletni	Liczba sprawców pod wpływem alkoholu łącznie
2006	54	1210	1	1265
2007	53	1027	0	1080
2008	60	685	1	746
2009	27	511	0	538
2010	28	420	0	448

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

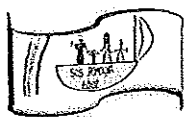

W Łodzi, zadania w zakresie pomocy w rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniami, realizowane są w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Programy skierowane są do grup społecznych związanych z problemem uzależnienia oraz zagrożonych prawdopodobieństwem jego wystąpienia. Oferta Programów obejmuje szeroki wachlarz działań, począwszy od działań profilaktycznych, poprzez działania terapeutyczne, aż do działań zmierzających do kształtowania i utrwalania pozytywnych postaw i wartości.

Badania przeprowadzone w 2009 r. w ramach ESPAD (Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach) dotyczące zachowań ryzykownych wśród uczniów łódzkich gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ujawniły, iż inicjację alkoholową ma za sobą ponad 58% trzynastoletnich gimnazjalistów, w tym 27,5% z nich spożyło jako pierwszy alkohol - wódkę. Spożywanie alkoholu przez młodzież stało się normą. Badania wykazały, iż aż 93% uczniów gimnazjów i 97% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywa alkohol, w tym ponad 90% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywało alkohol w ciągu ostatnich 30 dni. Dlatego też, szczególny nacisk, w realizacji zadań w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych położony jest na działania skierowane do dzieci i młodzieży uwikłanej w alkoholowe problemy dorosłych i narażanej na uzależnienie. W 2010 r. zadania z zakresu zapobiegania spożywaniu alkoholu przez małoletnich realizowane były przez 459 szkół i placówek oświatowych, 46 organizacji pozarządowych, 2 biblioteki, Miejski Ośrodek Profilaktyki Zdrowotnej oraz Straż Miejską. Programami profilaktycznymi, realizowanymi na wszystkich poziomach nauczania, objętych zostało 25.128 dzieci i młodzieży z 90.360 ogólnej liczby uczniów. Tematyka programów obejmowała między innymi budowanie postaw prozdrowotnych, zapobieganie uzależnieniom, trenowanie zachowań asertywnych, radzenie sobie w sytuacjach trudnych.

6. Niedostosowanie społeczne i demoralizacja dzieci i młodzieży

Nieprawidłowe pełnienie funkcji opiekuńczo – wychowawczej przez rodziców oraz brak zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i emocjonalnych, jest jednym z powodów dla którego, dzieci i młodzież uczestniczy w zachowaniach nieakceptowanych społecznie.

Jednym z przejawów niedostosowania społecznego, świadczącego o demoralizacji dzieci i młodzieży jest brak realizacji przez nie obowiązku szkolnego. Liczbę uczniów zgłoszonych przez szkoły do odpowiednich organów, jako nie realizujących obowiązku szkolnego, przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 14					
Liczba uczniów nie realizujących obowiązku szkolnego w roku szkolnym:					
Typ szkół	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Podstawowe	21	24	7	15	5
Gimnazjalne	29	43	31	24	13

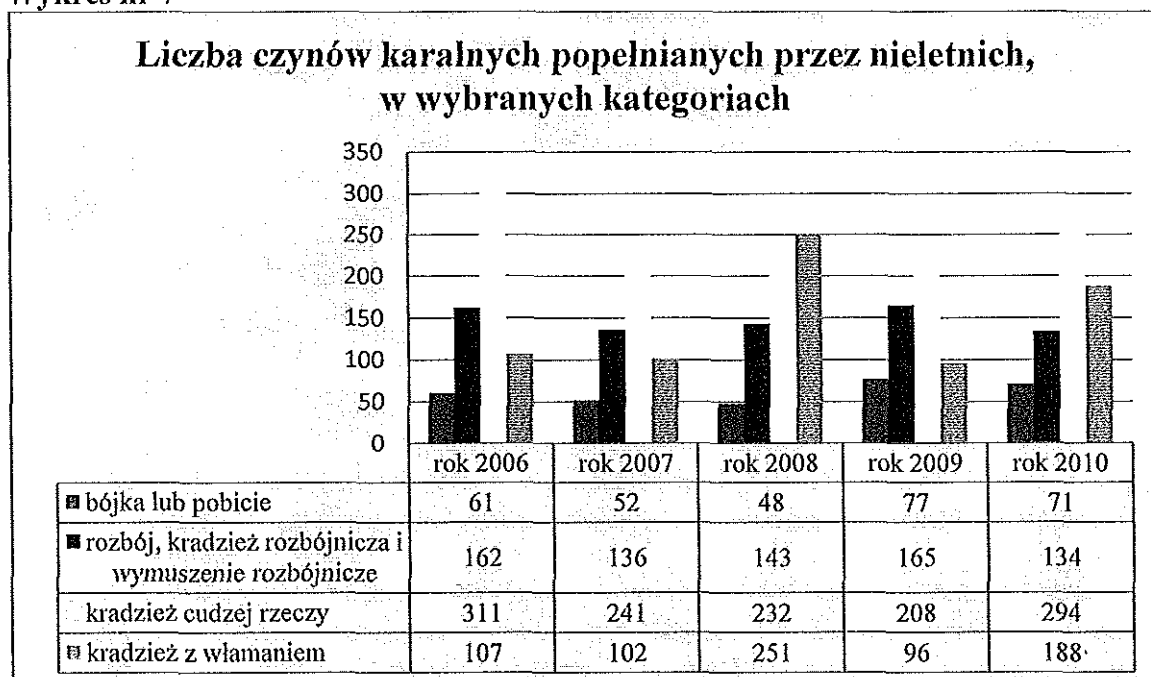
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

Podstawowy przejaw demoralizacji nieletnich stanowi przestępczość. Analiza danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi, za lata 2006-2010, wskazuje, iż wśród nieletnich dominowały czyny karalne przeciwko mieniu, z czego najczęściej popełnianym czynem jest „kradzież cudzej rzeczy”. Charakteryzując przestępczość nieletnich na terenie miasta można stwierdzić, iż czyny karalne popełniane przez nieletnich to głównie kradzieże w hipermarketach, kradzieże telefonów komórkowych, wymuszanie pieniędzy oraz naruszenie nietykalności cielesnej. Nieletni sprawcy to najczęściej chłopcy, pomiędzy 14 a 16 rokiem życia oraz młodzież pochodząca ze środowisk zagrożonych alkoholizmem i bezrobociem.

Porównując wybrane kategorie czynów karalnych jakich dopuścili się nieletni sprawcy, największy wzrost ujawnień nastąpił w kategorii „kradzież z włamaniem” - o 56,91% w roku 2010 w porównaniu z rokiem 2006. Dynamikę w poszczególnych kategoriach czynów karalnych przedstawia wykres Nr 7.

Wykres nr 7

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

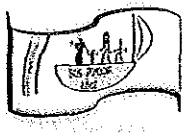
W okresie ostatnich pięciu lat widoczny jest stały spadek ujawnień czynów karalnych popełnianych przez nieletnich w placówkach edukacyjnych. Do najczęściej popełnianych przez nieletnich czynów zabronionych należą: naruszenie nietykalności cielesnej, groźby karalne, znieważenie, bójka lub pobicie oraz wymuszenie rozbójnicze.

Zdecydowanie częściej naganne zachowania prezentują uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych. Czynny karalne popełnione przez młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych stanowią 11,86%, podczas gdy pozostałe 88,14% czynów zabronionych popełniana jest na terenie szkół niższego szczebla.

Tabela nr 15					
Czynny karalne na terenie szkół, w latach 2006 -2010					
Typ szkoły	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Podstawowe i gimnazjalne	341	298	316	277	275
ponadgimnazjalne	106	82	57	39	37

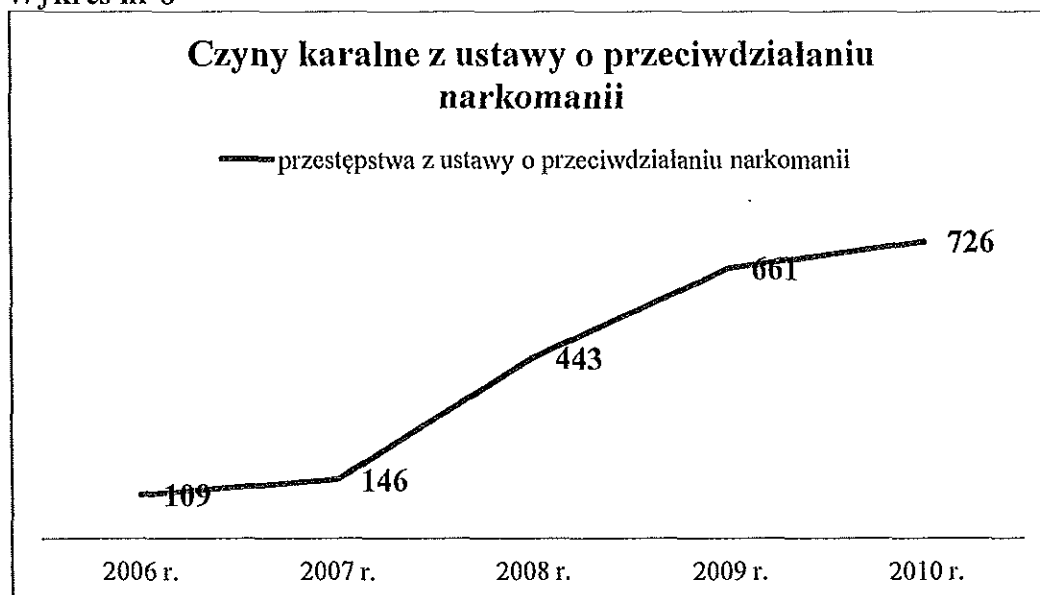
Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

W strukturze czynów karalnych o charakterze kryminalnym popełnianych przez nieletnich, szczególne miejsce zajmuje przestępczość narkotykowa. W okresie ostatnich pięciu lat nastąpił duży wzrost liczby ujawnionych czynów karalnych popełnianych przez nieletnich w kategorii „przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii”. Do najczęściej

popelnianych czynów w tej kategorii należały: posiadanie środków odurzających i substancji psychotropowych oraz udzielanie i ułatwianie ich zażywania. Ogrom problemu widoczny jest w szczególności, gdy porównamy aktualne dane do lat poprzednich, co obrazuje poniższy wykres:

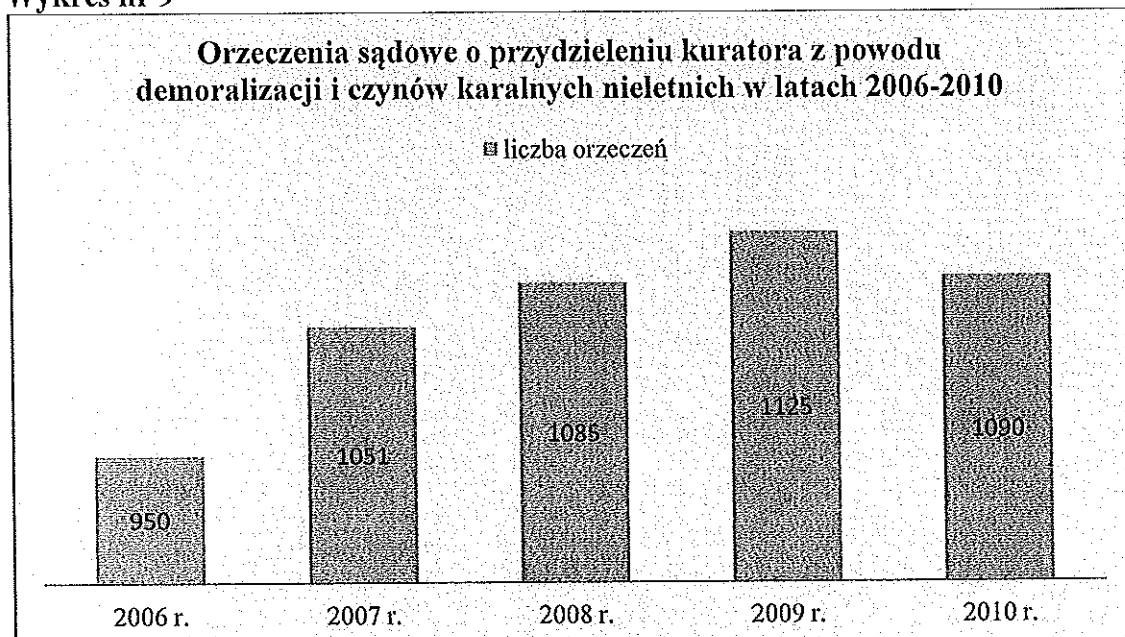
Wykres nr 8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

O skali problemu dotyczącego niedostosowania społecznego i demoralizacji nieletnich świadczy również liczba zastosowanych przez sąd środków wychowawczych w postaci: nadzoru kuratora bądź orzeczenia o umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat, liczba nieletnich objętych nadzorem kuratora zwiększyła się z 950 w roku 2006 do 1090 w roku 2010. Stanowi to wzrost orzeczeń sądowych o przydzieleniu kuratora z powodu demoralizacji i czynów karalnych nieletnich o blisko 13%.

Wykres nr 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biura Kuratora Okręgowego w Łodzi

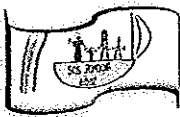
Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku liczby wydanych skierowań do młodzieżowych ośrodków wychowawczych, która w roku szkolnym 2009/2010 była większa o 28,73% od liczby skierowań wydanych w roku szkolnym 2005/2006. Na praktycznie niezmiennym poziomie utrzymuje się liczba nieletnich skierowanych do młodzieżowych ośrodków socjoterapii. Należy jednak zauważyć, iż nadal duża grupa nieletnich oczekuje na wydanie skierowania i umieszczenie w placówce resocjalizacyjnej.

Tabela nr 16

Zastosowany wobec nieletnich środek wychowawczy w postaci umieszczenia w MOS lub MOW, wg wskazań Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Warszawie

Rok szkolny	MOS		MOW	
	Liczba wydanych skierowań	Liczba nieletnich oczekujących na skierowanie	Liczba wydanych skierowań	Liczba nieletnich oczekujących na skierowanie
2005/2006	84	128	67	103
2006/2007	77	115	71	106
2007/2008	64	95	95	141
2008/2009	80	113	111	143
2009/2010	89	119	94	130

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

7. Nastoletni rodzice

Ustalenie pełnych danych dotyczących nastoletnich rodziców nie jest możliwe, gdyż nie prowadzi się w mieście rejestrów nastoletnich matek, brak jest informacji o ich liczbie, cechach demograficzno-społecznych i sytuacji rodzinnej oraz źródłach utrzymania. Nie wiadomo także ile spośród nich zostaje klientami pomocy społecznej.

Istnieją jednak dane statystyczne dotyczące liczby małoletnich matek objętych systemem całodobowej pomocy instytucjonalnej świadczonej przez: placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz dom dla matki samotnie wychowującej dzieci i kobiet w ciąży.

Tabela nr 17				
Liczba małoletnich matek objętych pomocą instytucjonalną w latach 2007-2010				
	2007 r.	2008	2009 r.	2010 r.
Małoletnie matki z 1 dzieckiem	17	17	15	19
Małoletnie matki z 2 i więcej dzieci	1	1	1	1
Łącznie	18	18	16	20

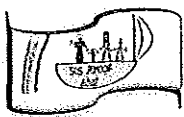
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

Na podstawie badań prowadzonych w ramach projektu WZLOT, nastoletnie matki z łódzkich enklaw biedy można podzielić na trzy grupy:

Typ 1: Wychowanki domów dziecka i młodzieżowych ośrodków wychowawczych – najczęściej nie mogą liczyć na pomoc ze strony członków rodziny ani w czasie ciąży, ani po porodzie. Mają natomiast zagwarantowane relatywnie duże wsparcie instytucjonalne w ramach pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie.

Typ 2: Kobiety pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych, nie będące w momencie porodu podopiecznymi instytucji dla dzieci i młodzieży – nie mogą liczyć na formalne wsparcie wychodzące poza zwykłą interwencję w ramach pomocy społecznej, nie mogą również najczęściej liczyć na nieformalną pomoc członków rodziny.

Typ 3: Kobiety pochodzące z biednych rodzin nie-dysfunkcyjnych – nie są one objęte formalnym wsparciem wychodzącym poza zakres pomocy udzielanej przeciętnemu klientowi

pomocy społecznej, jeśli spełniają odpowiednie kryteria. Korzystają jednak ze znaczącego i stabilnego wsparcia członków najbliższej rodziny (pochodzenia), z którymi mieszkają⁹.

Cechy charakteryzujące nastoletnich rodziców:

- wszystkie badane nastoletnie matki oraz nastoletni ojcowie, wychowywali się w rodzinach o niskich dochodach,
- najmłodsza matka rodziła pierwsze dziecko w wieku 15 lat, najstarsza w wieku 19 lat,
- rodziny pochodzenia nie wyposażyły swoich córek i synów w zasoby i kapitały, które mogłyby uchronić je przed biedą, gdy z konieczności weszli w przyspieszone role dorosłych,
- większość badanych nastoletnich matek kończy edukację na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum,
- badane kobiety w małym stopniu uczestniczą w rynku pracy,
- małoletnie matki opuszczające całodobowe formy opieki często nie mogą liczyć na pomoc swojej rodziny, mają natomiast zagwarantowane relatywnie duże wsparcie instytucjonalne w ramach pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie.

8. Rodziny objęte systemem pomocy społecznej

W roku 1998 ujawniono na podstawie badań „Formy ubóstwa i ich przestrzenne rozmieszczenie w Łodzi”, prowadzonych pod kierownictwem prof. W. Warzywody-Kruszyńskiej, 17 „enklaw biedy”, czyli obszarów, gdzie udział wśród mieszkańców gospodarstw domowych otrzymujących zasiłki z pomocy społecznej przekraczał 30%. Po 10 latach badania zostały powtórzone i opublikowane w opracowaniu „Mieszkańcy łódzkich enklaw biedy po 10-ciu latach”.

Członkowie rodzin, z którymi prowadzone były badania pod koniec lat 90-tych zostali respondentami w badaniach na przełomie roku 2008/2009, prowadzonych przez Instytut Socjologii UŁ w ramach projektu WZLOT.

Badania pokazują, że po upływie 10 lat można zaobserwować nasilenie się procesu koncentracji biedy w określonych obszarach miasta. W ramach wcześniej wyznaczonych przez kwartały ulic, enklaw, tworzą się mniejsze przestrzenie szczególnej koncentracji biedy

⁹ Paulina Bunio-Mroczek, Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, Wczesne rodzicielstwo jako zagrożenie biedą i wykluczeniem społecznym, Wydawnictwo „Biblioteka”, Łódź 2010, s.34

i deprywacji ograniczone do poszczególnych domów, ulic lub ich części. Mieszkańcy enklaw biedy migrują zaś w ramach zajmowanej enklawy lub pomiędzy enklawami.

Na podstawie obserwacji badaczy sformułowano tezę, że w okresie ostatniego dziesięciolecia proces utrwalania biedy w wyznaczonych obszarach nasilił się. Pojedyncze kamienice i fragmenty ulic stają się miejscami koncentracji biedy chronicznej, doświadczanej przez poszczególne osoby w co najmniej dwóch fazach ich życia. Ta koncentracja biedy w mniejszych ale liczniejszych obszarach nasiliła negatywne procesy związane z procesem transmisji biedy, szczególnie w jej międzygeneracyjnym wymiarze - bieda chroniczna staje się „kapitałem” przekazywanym dzieciom¹⁰.

Jak pokazują badania prowadzone w ramach projektu WZLOT bardzo niepokojącym zjawiskiem jest doświadczanie przez łódzkie dzieci deprywacji wielowymiarowej, która została zdefiniowana jako brak w co najmniej czterech badanych wymiarach: ekonomicznym, przestrzennym, edukacyjnym, kultury i partycypacji, relacyjnym oraz zdrowia. Łódzkie enklawy dziecięcej biedy zdają się stanowić szczególne nieprzyjazne miejsce dorastania. Warunki życiowe i relacje społeczne zagrażają rozwojowi prowadzącemu do sukcesu szkolnego i w przyszłości do dobrej pracy¹¹.

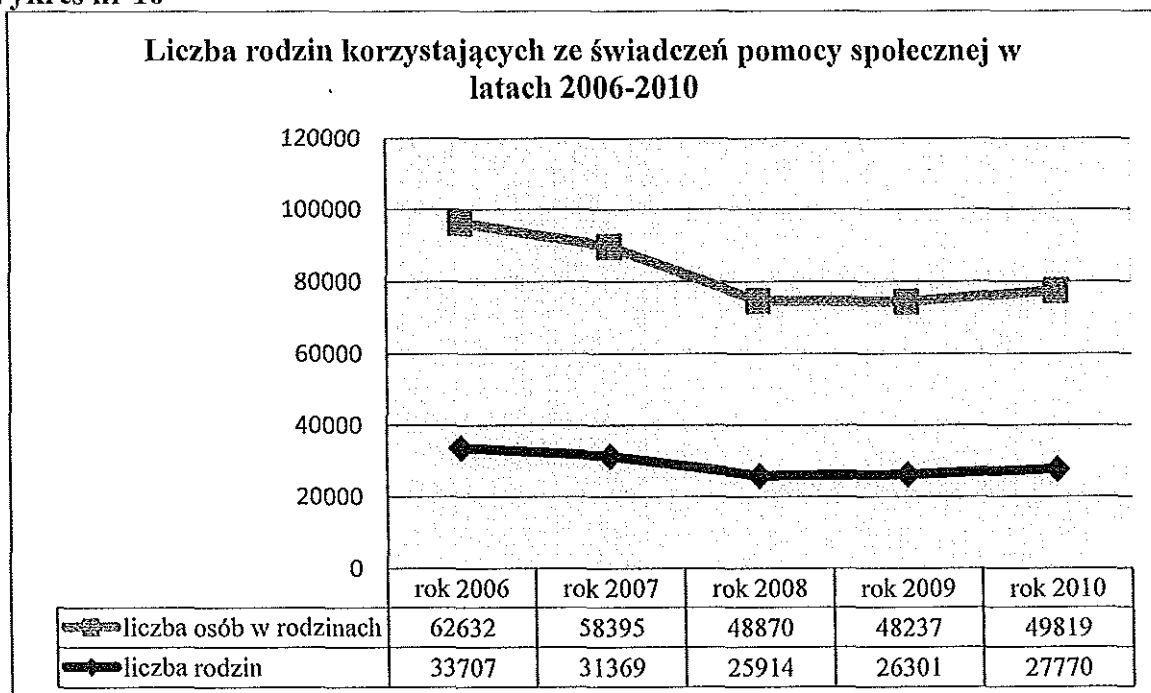
Analiza danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi potwierdza, iż ubóstwo jest najczęstszą przyczyną ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Jest ono ściśle skorelowane z innymi przesłankami, z których bezrobocie stanowi podstawowy czynnik generujący niski status materialny rodziny. Stąd też, liczba rodzin objętych systemem pomocy społecznej w latach 2006-2010, jest zbieżna ze wskaźnikiem stopy bezrobocia w Łodzi. W 2010 r. ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi skorzystało 27 770 rodzin, w tym 49 819 osób w tych rodzinach, co stanowiło 6,76% ogółu mieszkańców.

¹⁰ Mieszkańcy łódzkich enklaw biedy 10 lat później, Bogdan Jankowski, Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, Łódź 2010, Wyd. „Biblioteka”

¹¹ „Bieda w dzieciństwie jako zagrożenie biedą i wykluczeniem społecznym w przyszłości” zrealizowanego w ramach projektu Wzlot, Marta Petelewicz, Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, Łódź 2010, Wyd. Biblioteka”

Wykres nr 10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

Spośród pozostałych powodów zdefiniowanych jako zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny, alkoholizm sytuuje się na 6, narkomania na 9, a przemoc na 10 pozycji spośród powodów ubiegania się o świadczenia. W okresie ostatnich dwóch lat, liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, w których występuje problem uzależnienia, wzrosła o 2,94% w przypadku alkoholizmu i o 17,25% w przypadku narkomanii. W przypadku przemocy widoczny jest niewielki spadek - o 4,71%.

Tabela nr 18					
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2006 - 2010					
Powody przyznania pomocy	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Ubóstwo	28385	26405	16477	17982	18014
Sieroctwo	457	41	32	32	45
Bezdomność	494	386	391	558	566
Potrzeba ochrony macierzyństwa	1879	1036	1306	1693	1899
Bezrobocie	19792	15667	12857	14066	14189
Niepelnosprawność	8412	10887	10118	10982	10650
Długotrwała lub ciężka choroba	9561	9960	10727	12211	12482
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5084	4485	4060	5324	5417

w tym	Rodziny niepełne	3801	3984	3617	3862	3694
	Rodziny wielodzietne	846	652	654	736	806
Przemoc w rodzinie		338	89	66	85	81
Alkoholizm		1692	1054	619	1257	1295
Narkomania		36	48	96	72	87
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego		214	196	182	343	409
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze		63	60	7	34	51
Zdarzenia losowe		48	64	80	61	52
Sytuacja kryzysowa		144	51	7	23	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

9. Opieka nad dzieckiem

W każdym społeczeństwie zdecydowana większość rodzin to rodziny funkcjonalne, prawidłowo pełniące swoje zadania i stwarzające dzieciom korzystne warunki rozwoju. Rodzina funkcjonalna zaspokaja potrzeby dzieci zarówno bytowe jak i emocjonalne oraz uczy podstawowych wartości, kształtując system moralny dziecka. Wspomagającą funkcję wobec oddziaływań rodziny pełnią żłobki oraz placówki oświatowe tj. szkoły i przedszkola, które oprócz realizacji zadań opiekuńczych i edukacyjnych, pomagają rodzicom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych oraz biorą czynny udział w kształtowaniu osobowości dziecka.

Należy dążyć do tego, aby każde dziecko, stosownie do potrzeb i etapów wzrastania, miało prawo i możliwość korzystania z dobrze zorganizowanej opieki i edukacji.

9.1. Żłobki

Dziecku do lat 3, opieka instytucjonalna organizowana jest w formie żłobków. W Łodzi, na przestrzeni ostatnich pięciu lat, liczba żłobków nie zmieniła się. Wzrastała liczba miejsc organizacyjnych dostępnych rodzicom oraz liczba dzieci przyjętych w ciągu roku do tych placówek. Można przyjąć, że jest to związane ze wzrostem liczby urodzeń dzieci w latach 2006-2010.

Należy zwrócić uwagę, iż obowiązująca od 4 kwietnia 2011 r. ustawa o opiece nad dziećmi do lat 3, rozszerza katalog form opieki nad małym dzieckiem o kluby dziecięce oraz dziennego opiekuna i nianię, dając tym samym możliwość zwiększenia dostępności do usług kierowanych do dzieci w tej kategorii wiekowej.

Tabela nr 19			
Liczba żłobków miejskich, w latach 2006 -2010			
Rok	Liczba żłobków	Liczba miejsc organizacyjnych dostępnych rodzicom	Liczba dzieci przebywających w ciągu roku
2006	30	18325	20018
2007	30	18995	20255
2008	30	18815	21618
2009	30	19770	22924
2010	30	21800	25611

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Zespołu Żłobków w Łodzi

9.2. Przedszkola

Przedszkola obok zadań o charakterze opiekuńczym stwarzają dzieciom warunki umożliwiające wszechstronny rozwój oraz przygotowują do nauki szkolnej. Ponadto przeciwdziałają negatywnym wpływom środowiskowym, ukierunkowując zmiany w procesach psychicznych i fizycznych dziecka w oparciu o jego osobisty potencjał i możliwości. W Łodzi zadania z zakresu wychowania przedszkolnego realizowane są aktualnie przez 257 podmiotów. Pomimo tak dużej liczby placówek, opieką przedszkolną nie są objęte wszystkie łódzkie dzieci. W roku szkolnym 2010/2011 - 803 dzieci nie zostało przyjętych do jednego ze 146 przedszkoli miejskich. Łódzki system edukacyjny objął opieką przedszkolną 16 250 dzieci.

Tabela nr 20	
Liczba przedszkoli	
	rok szkolny 2010/2011
Przedszkola miejskie	146
Oddziały przedszkolne	64
Przedszkola prowadzone przez inne podmioty	39
Punkty przedszkolne	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

9.3. Szkoły

W Łodzi funkcjonuje dobrze rozwinięta sieć szkolnych placówek oświatowych, dostosowująca kierunki kształcenia do zmieniających się potrzeb i wymagań. W roku szkolnym 2010/2011, w szkołach i placówkach prowadzonych przez Miasto Łódź naukę podjęło: 29 774 uczniów szkół podstawowych (w tym 1100 dzieci w oddziałach rocznego przygotowania przedszkolnego), 15 224 gimnazjalistów, 21 288 uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 2 772 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Tabela nr 21	
Jednostki organizacyjne oświaty, z wyłączeniem przedszkoli	Liczba wg stanu na 01.01.2011 r.
Szkoły podstawowe	87
Szkoły podstawowe specjalne	2
Publiczne gimnazja	47
Szkoły specjalne przy placówkach opiekuńczo - wychowawczych	2
Zespoły szkół integracyjnych	1
Zespoły szkół specjalnych	8
Zespoły szkół ogólnokształcących	6
Licea ogólnokształcące	26
Zespoły szkół ponadgimnazjalnych	21
Zespoły szkół zawodowych specjalnych	1
Specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze	6
Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	2
Młodzieżowe ośrodki socjoterapii	4
Centra kształcenia ustawicznego, jednostki doskonalenia nauczycieli	2
Planterium i obserwatorium astronomiczne	1
Poradnie psychologiczne - pedagogiczne	9
Placówki wychowania pozaszkolnego	4
Bursy szkolne	2
Schronisko szkolne	1
Państwowa szkoła muzyczna I stopnia	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

9.4. Materialne formy pomocy dziecku

➤ Dożywianie dzieci i młodzieży

Dzieci i młodzież z rodzin ubogich objęta jest dożywianiem w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Liczba dzieci do 7 roku życia, objętych dożywianiem wzrosła o 3,83% w 2010 r. w porównaniu do roku 2009. Uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, objęci programem, stanowili w 2010 r. 7,6% ogółu wszystkich uczniów.

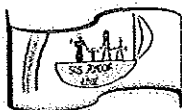

Tabela nr 22				
Liczba osób objętych programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”				
Rok	Ogółem	w tym		
		Dzieci do 7 roku życia	Uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	Pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej
2006	36582	4936	12351	21089
2007	34204	5058	8639	21123
2008	27338	4863	7076	16040
2009	27704	4877	6664	16794
2010	28809	5071	6859	17606

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

➤ Wyprawka szkolna

Realizując zadania mające na celu wsparcie rozwoju edukacyjnego uczniów oraz wyrównanie szans edukacyjnych, dofinansowano zakup podręczników w ramach rządowego programu „Wyprawka szkolna”. Osoby uprawnione do takiego wsparcia oraz jego wysokość określa rozporządzenie Rady Ministrów. Liczbę uczniów, którzy skorzystali z tej formy pomocy w Łodzi przedstawia tabela nr 23.

Tabela nr 23					
Liczba uczniów objętych programem „Wyprawka szkolna” w roku szkolnym:					
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Liczba uczniów	1317	1574	2074	1848	1847

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

➤ Stypendium szkolne

Uczniom z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej udzielana jest pomoc finansowa, w postaci stypendiów szkolnych. Pomoc ta może być udzielana w celu całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału dziecka np. w dodatkowych zajęciach wyrównawczych, kołach zainteresowań, kursach językowych, koloniach i obozach edukacyjnych. Stypendium szkolne może być również przyznane w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, np. na zakup tornistra, podręczników, lektur szkolnych, sprzętu sportowego, instrumentów muzycznych oraz innych przedmiotów wchodzących w skład wyposażenia szkolnego.

Tabela nr 24					
Stypendia szkolne o charakterze socjalnym w roku szkolnym:					
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Liczba uczniów objętych stypendium	5833	5973	5362	3891	3658
Miesięczna wysokość stypendium	44,80-112,00 zł	51,20-128,00 zł	51,20-128,00 zł	51,20-128,00 zł	102,40-163,80 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Łodzi

9.5. Placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego

Istotną rolę w zapobieganiu występowania sytuacji, w których dzieci zagrożone są ekskluzją społeczną, pełnią m.in. placówki wsparcia dziennego. Ich zadaniem jest udzielanie rodzinie pomocy w sprawowaniu funkcji opiekuńczych, a także zapewnienie wsparcia dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze oraz zagrożonym niedostosowaniem społecznym i demoralizacją. Aby placówki te mogły prawidłowo spełniać swoje funkcje wobec wszystkich podopiecznych, ważnym jest:

- umożliwienie dostępności do świadczonych usług poprzez dostosowanie liczby miejsc do występujących potrzeb,
- usytuowanie placówek w rejonach gdzie występują skupiska rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym (bliskość przestrzenna),
- dostosowanie form i metod pracy placówek do obowiązujących standardów, wprowadzanie innowacyjnych działań, w tym zapewnienie realizacji programów psychokorekcyjnych i psychoprofilaktycznych.

Na dzień 1 czerwca 2011 r. w Łodzi funkcjonowało 41 placówek wsparcia dziennego, w tym 16 specjalistycznych, dysponujących łącznie 1527 miejscami, zaś liczba dzieci w przedziale wiekowym 7- 15 lat, tj. w wieku, w którym podejmowane wobec małoletnich oddziaływania opiekuńcze i terapeutyczne są najbardziej efektywne, wynosiła 47.886.

W związku z dokonaną w 2008 r. zmianą w katalogu zadań realizowanych w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wśród działających na terenie Łodzi placówek wsparcia dziennego, został wprowadzony podział na placówki o charakterze opiekuńczym i specjalistycznym. Tabela nr 25 ilustruje liczbę placówek wsparcia dziennego funkcjonujących od roku 2006. Dane od roku 2008 dotyczą wyłącznie placówek o charakterze opiekuńczym. Informację dotyczącą placówek wsparcia dziennego o charakterze specjalistycznym zawiera tabela nr 12.

Tabela nr 25					
Placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego, typu opiekuńczego					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba placówek	45	31	22	29	27
Liczba miejsc	1897	1200	825	1105	985
Rzeczywista liczba dzieci korzystających	3023	2020	1553	1895	1467

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

W związku z występowaniem na terenie miasta enklaw biedy, ważnym jest odpowiednie usytuowanie placówek wsparcia dziennego. W Łodzi największa liczba placówek wsparcia dziennego, zarówno tych o charakterze opiekuńczym jak i specjalistycznym, znajduje się w szeroko rozumianej strefie śródmiejskiej, gdzie występuje największe nasilenie biedy. Niewystarczająco zabezpieczony jest obszar Górnej, pomiędzy ulicą Pabianicką a Rzgowską, pomimo, iż jest to rejon, w którym występują enklawy biedy. Należy również zauważyć, że na obrzeżach Bałut i Widzewa, nie funkcjonuje żadna placówka wsparcia dziennego, choć koncentracja biedy na tym obszarze jest znaczna (rys. Nr 1).

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi wynika, iż spośród dzieci w przedziale wiekowym 7-15 lat 4.454 (9,3% ogółu populacji) przebywa w rodzinach objętych systemem pomocy społecznej. Średniorocznie placówki wsparcia dziennego obejmują opieką około 2.400 dzieci. Oznacza to, iż prawie połowa małoletnich, z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, ma ograniczony dostęp do instytucji, które pełnią istotną rolę w zakresie wspierania dziecka i rodziny.

Rysunek nr 1

Rozmieszczenie placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego na terenie Łodzi - wg stanu na dzień 30.06.2011 r.

- ① Bałuty
- ② Górna
- ③ Polesie
- ④ Śródmieście
- ⑤ Widzew

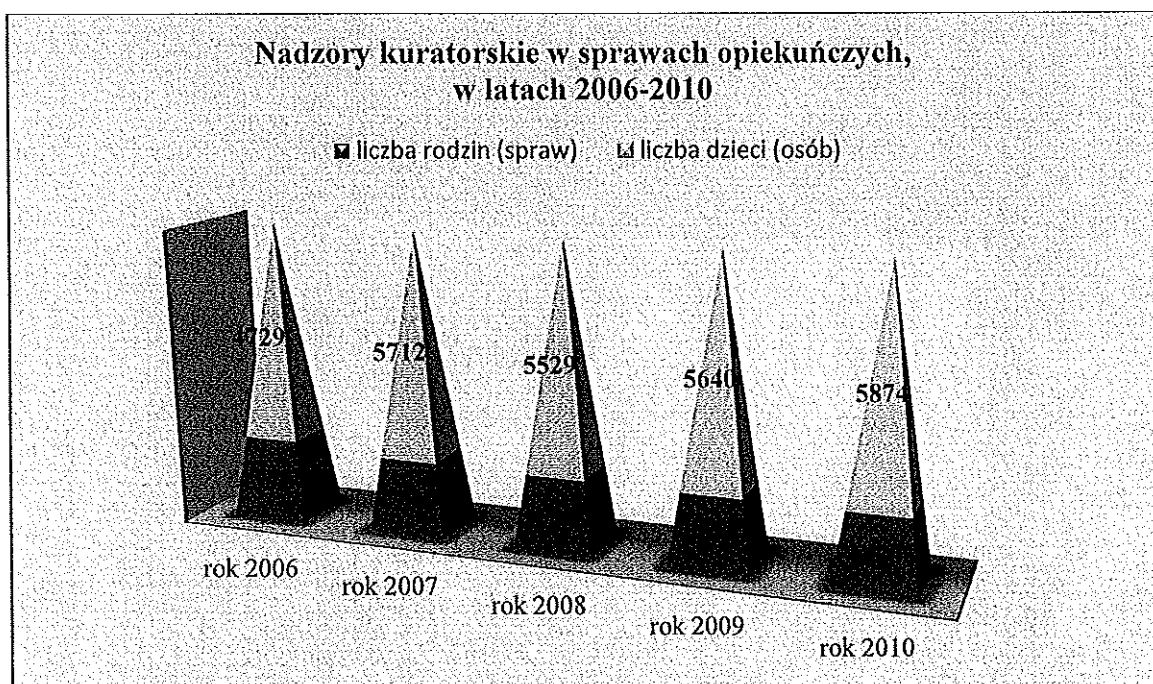
- Opiekuńcze placówki wsparcia dziennego
- Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego
- Enklawy biedy na terenie Łodzi w roku 1999, wyznaczone na podstawie badań Instytutu Socjologii UŁ

9.6. Nadzory kuratorskie

W przypadku, gdy dobro dziecka zostało zagrożone z powodu niewłaściwego realizowania ról rodzicielskich oraz pogłębiającego się procesu degradacji rodziny, niezbędna staje się ingerencja sądu we władzę rodzicielską. Sąd może zarządzić stały nadzór kuratora nad rodziną, bądź jeżeli zastosowany środek okaże się nieskuteczny, zdecydować o konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.

Z analizy danych Biura Kuratora Okręgowego wynika, iż liczba rodzin objętych nadzorem w sprawach opiekuńczych w roku 2008 i 2009 pozostawała na nie zmienionym poziomie, a w roku 2010 wzrosła o 2,92% w porównaniu do roku poprzedniego.

Wykres nr 11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biura Kuratora Okręgowego w Łodzi

Jednocześnie przeprowadzona w 2007 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łodzi analiza przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej potwierdza, iż głównymi przesłankami umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo – wychowawczej były ubóstwo oraz przemoc, którym towarzyszyło zjawisko uzależnienia od alkoholu.

Tabela nr 26				
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2007 r. ze względu na przyczynę wywołującą umieszczenie				
Główna przyczyna wywołująca umieszczenie	Zjawisko towarzyszące	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niespokrewnione (w tym zawodowe)	Całodobowe placówki opiekuńczo - wychowawcze
pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa)	ubóstwo	2	0	0
	bezrobocie	2	0	0
	inne	3	1	0
ubóstwo	alkoholizm rodziców	63	25	113
	bezrobocie	9	8	2
	inne	15	9	5
przemoc w rodzinie	alkoholizm rodziców	27	10	22
	ubóstwo	3	0	0
	bezrobocie	6	1	0
	inne	8	2	10
choroba (w tym psychiczna), niepełnosprawność	ubóstwo	3	6	6
	bezrobocie	1	0	0
	przemoc	4	0	5
	inne	3	9	15
nieodpowiednie warunki lokalowe	ubóstwo	2	5	5
	bezrobocie	0	2	11
	inne	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

9.7. Sieroctwo społeczne i naturalne

Określenie sieroctwo społeczne odnosi się do sytuacji, gdy dziecko posiada rodziców biologicznych (przynajmniej jednego z nich), jednak z różnych przyczyn pozbawione jest możliwości wychowywania się w środowisku rodzinnym.

Utrata przez rodzinę możliwości prawidłowego pełnienia przypisanych funkcji i ról, wywołuje ujemne skutki w rozwoju młodego człowieka. Zjawisko sieroctwa społecznego jest

dla dziecka źródłem wielu negatywnych uczuć, takich jak: poczucie porzucenia i braku przynależności do rodziny oraz świadomość utraty więzi z najbliższymi. Następstwa sieroctwa społecznego uwidaczniają się we wszystkich obszarach funkcjonowania, dotycząc zarówno sfery fizycznej, psychicznej jak i emocjonalnej. Stanowią podłoże zaburzeń obejmujących motorykę oraz aktywność intelektualną, a także wpływają hamująco na proces nawiązywania i utrzymywania kontaktów interpersonalnych.

W przypadku zaistnienia okoliczności, które pozbawiły dzieci, ze względów społecznych, szansy na wychowanie w środowisku rodzinnym, niezbędnym jest podejmowanie intensywnych działań nakierowanych na wspieranie rodziny w celu jej ponownej integracji.

Zgodnie z przytoczoną wcześniej definicją, reintegracja rodziny oznacza systematyczną i długofalową pracę z rodziną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Podejmowane w tym zakresie, przez całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz rodziny zastępcze działania, umożliwiły, w okresie ostatnich pięciu lat, powrót do domu rodzinnego średnio 4,5% dzieci, spośród wszystkich małoletnich objętych pieczą zastępczą w Łodzi.

Tabela nr 27					
Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej z pieczy zastępczej w latach 2006-2010					
Typ pieczy zastępczej	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze	107	111	91	71	55
Rodziny zastępcze	36	46	27	36	42
Liczba dzieci łącznie	143	157	118	107	97
% z ogółu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	4,94%	5,42%	4,26%	4,03%	3,88%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

Odmiennym zjawiskiem jest tak zwane sieroctwo naturalne. Zakres znaczeniowy tego pojęcia odnosi się do sytuacji gdy dziecko utraciło rodziców biologicznych na skutek ich śmierci. Według stanu na dzień 30 czerwca 2011 r., wśród wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych - 4,6% stanowiły dzieci będące sierotami naturalnymi. Niewiele większy odsetek dzieci, których rodzice nie żyją, przebywał

w rodzinach zastępczych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. sieroty naturalne stanowiły 6,22% ogółu małoletnich umieszczonych w tej formie pieczy zastępczej.

Tabela nr 28		
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej będących sierotami naturalnymi		
	Liczba dzieci ogółem	Liczba sierot naturalnych
Całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (wg stanu na dzień 30.06.2011 r.)	544	25
Rodziny zastępcze (wg stanu na dzień 31.12.2010 r.)	1206	75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

10. Opieka nad dzieckiem i rodziną z niepełnosprawnością

Dziecko niepełnosprawne przysparza rodzinie wiele problemów natury wychowawczej, emocjonalnej i społecznej, a także zakłóca jej dotychczasowe funkcjonowanie. Rodzice często nie potrafią samodzielnie rozwiązać pojawiających się trudności i potrzebują skutecznej pomocy z zewnątrz.

Problematyka niepełnosprawności wśród łódzkich dzieci i młodzieży była przedmiotem badań realizowanych przez Katedrę Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej Instytutu Socjologii UŁ oraz Biura Osób Niepełnosprawnych Politechniki Łódzkiej w latach 2009 – 2010, a wyniki zawarte zostały w publikacji „Uczeń i student niepełnosprawny – warunki życia i nauki” pod redakcją prof. Wielisławy Warzywody-Kruszyńskiej i Grażyny Mikołajczyk – Lerman. Ponadto, problematyka ta była jednym z modułów badawczych „Niepełnosprawność w dzieciństwie jako szczególne zagrożenie biedą i wykluczeniem społecznym w przyszłości” realizowanych w ramach projektu „WZŁOT– wzmocnić szanse i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego”. Dzięki tym badaniom dostarczona została naukowa wiedza na temat potrzeb wynikających z sytuacji życiowej rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem.

Jednoznaczne ustalenie liczby dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością nie jest możliwe, gdyż w Łodzi nie ma bazy danych, w której gromadzone byłyby informacje charakteryzujące ilościowo i jakościowo tę grupę odbiorców wymagających różnorodnego wsparcia.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776

z późn. zm.) „Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku”.

Orzeczenia o niepełnosprawności mieszkańcom Łodzi, w tym dzieci, wydaje Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności mieszczący się w Łodzi przy ul. Leczniczej 6.

Tabela nr 29					
Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom do 16 roku życia w latach 2006-2010					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba dzieci	1505	1477	1402	1241	982

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi

W okresie ostatnich pięciu lat widoczny jest stały spadek liczby wydawanych orzeczeń dzieciom i młodzieży do lat 16. Liczba wydanych orzeczeń w 2010 roku spadła o 34,76% w stosunku do roku 2006.

Orzeczenie o niepełnosprawności daje uprawnienia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego na dziecko, wypłacanego przez Centrum Świadczeń Socjalnych zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm). Świadczenie to przysługuje bez względu na dochód w rodzinie.

Opierając się na pogłębionej analizie danych zawartych w publikacji „Uczeń i student niepełnosprawny – warunki życia i nauki”, w dniu 30 września 2009 r. było w Łodzi 3415 rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, pobierających zasiłek pielęgnacyjny na 4220 dzieci z orzeczoną stopniem niepełnosprawności. Jedna trzecia dzieci, czyli 1521 wychowywało się w rodzinach o niskich dochodach, upoważniających do otrzymywania zasiłku rodzinnego na dziecko i dodatku na kształcenie i rehabilitację. W rodzinach tych dochód na osobę w rodzinie nie może przekroczyć kwoty 583 zł.

Tabela nr 30					
Liczba rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym pobierających w latach 2006-2010 świadczenia rodzinne.					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba rodzin ogółem:	brak danych	brak danych	2096	1914	1657
Liczba rodzin pełnych	brak danych	brak danych	1213	1031	918
Liczba rodziny niepełnych	brak danych	brak danych	883	883	739

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Świadczeń Socjalnych w Łodzi

W 2010 roku liczba rodzin samotnie wychowujących dziecko niepełnosprawne stanowiła 44% ogółu rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym pobierających świadczenia rodzinne. Samotne macierzyństwo pogłębiać może trudy związane z opieką nad niepełnosprawnym dzieckiem i pogarszać sytuację finansową rodziny. W latach 2006-2007 Centrum Świadczeń Socjalnych nie prowadziło powyższych statystyk.

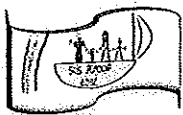
Od 1 stycznia 2010 roku osoby, które opiekują się niepełnosprawnym członkiem rodziny, rezygnując przy tym z wykonywania pracy zarobkowej, mają prawo do świadczenia pielęgnacyjnego w wysokości 520 zł bez względu na osiągnięte dochody.

Tabela nr 31					
Liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych w latach 2006 - 2010					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba świadczeń	14 516	12 703	11 785	11 286	13 646

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Świadczeń Socjalnych w Łodzi

Zmiana przepisów spowodowała wzrost o 18% liczby świadczeń z tytułu pobieranego świadczenia pielęgnacyjnego. Świadczy to o tym, że większa grupa osób nabyła uprawnienia do tej formy wsparcia.

Dzieci z niepełnosprawnością, to dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych na każdym etapie rozwoju. Pierwsze specjalistyczne wsparcie kierowane do rodziny i dziecka obejmujące dziecko w wieku 0- 7 lat następuje w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. Jest to wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne działanie mające na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia pierwszych sygnałów nieprawidłowego funkcjonowania dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej.

Na terenie Łodzi powołane są cztery Zespoły Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla dzieci słabowidzących i niewidomych, dla dzieci niesłyszących i słabosłyszących, dla dzieci z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami rozwoju psychoruchowego.

Dzieci kierowane są do Zespołów na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydanej przez Zespół Orzekający w Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej. Wczesne wspomaganie obejmuje dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności do momentu rozpoczęcia przez nie edukacji szkolnej. Uczestnictwo w zajęciach Zespołu nie wyklucza możliwości korzystania z zajęć w przedszkolu integracyjnym czy specjalnym.

Tabela nr 32					
Liczba dzieci objęta opieką Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju w roku szkolnym:					
	2005/2006 r.	2006/2007 r.	2007/2008 r.	2008/2009 r.	2009/2010 r.
Liczba dzieci	121	152	184	199	211

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Edukacji Urzędu Miast Łodzi

Z powyższych danych wynika, że z roku na rok rośnie liczba dzieci kierowanych do Zespołów Wczesnego Wspomagania Rozwoju. Należy dążyć do tego, aby każde dziecko z rozpoznanymi dysfunkcjami, jak najwcześniej trafiło pod specjalistyczną opiekę.

Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych mają możliwość uczestnictwa w zajęciach przedszkolnych. Na terenie Łodzi funkcjonują 3 przedszkola specjalne, w których na przestrzeni ostatnich pięciu lat zwiększyła się liczba miejsc o blisko połowę z 40 w roku szkolnym 2004/2005 do 72 w roku szkolnym 2009/2010. Ponadto funkcjonują przedszkola i oddziały integracyjne do których uczęszczają dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Potrzeby edukacyjne dziecka niepełnosprawnego realizowane są w dobrze rozwiniętej sieci szkolnych placówek oświatowych na terenie Łodzi, realizowane są poprzez:

- **edukację włączającą w szkole ogólnodostępnej** - każde dziecko ma prawo zgłosić się do szkoły rejonowej, która zapewni kształcenie z pełnosprawnymi rówieśnikami oraz specjalne wsparcie według potrzeb dziecka,
- **szkoły integracyjne, oddziały integracyjne w szkołach ogólnodostępnych** - edukacja w zespołach klasowych o obniżonej liczebności (od 15 do 20) uczniów pełnosprawnych, w grupie, wśród których uczy się 3-5 dzieci niepełnosprawnych, wspomaganych przez nauczyciela specjalistę,

- **szkoły specjalne** - edukacja w szkołach specjalnych wszystkich poziomów edukacyjnych w zespołach klasowych o obniżonej liczebności uczniów.

Tabela nr 33					
Kształcenie dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym:					
Typ placówki	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Szkoła podstawowa	1382	1416	1241	1154	1081
w tym specjalna	937	968	833	761	679
Gimnazjum	1168	1159	1091	1021	991
w tym specjalne	971	950	867	749	792
specjalne przysposabiające do pracy	72	-	-	101	105
Zasadnicze szkoły zawodowe	533	910*	818*	437	421
w tym specjalne	533	813*	727*	437	421
Licea ogólnokształcące	165			158	119
w tym specjalne	100			88	84
Licea profilowane	58			49	49
w tym specjalne	55			-	-
Technika	64			78	79
w tym specjalne	64			73	72
Szkoły policealne	15			22	6
w tym specjalne	13			20	6
Łącznie uczniowie	2924	3485	3150	2919	2746
w tym w szkołach specjalnych	2745	2731	2427	2229	2159

Źródło: opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Łodzi

* W roku szkolnym 2006/2007 i 2007/2008 wykazano łącznie uczniów wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych wraz ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy.

Z analizy powyższych danych wynika, że kształcenie (odbywa się w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały specjalne lub integracyjne) oraz w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych.

Od roku szkolnego 2006/2007, na wszystkich poziomach kształcenia, następuje wyraźny spadek liczby uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Na zbliżonym poziomie (23%) pozostaje liczba osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi kształcąca się poza placówkami specjalnymi. W szkołach ogólnodostępnych najliczniej reprezentowani są niepełnosprawni uczniowie szkół podstawowych (37%).

Ponadto, w strukturach organizacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi funkcjonują dwa Domy Dziennego Pobytu dla Osób Niepełnosprawnych przeznaczone dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo. Przebywające w nich osoby mają zapewnioną opiekę medyczną, psychologiczną, terapeutyczną i wychowawczo-

rewalidacyjną, opartą na indywidualnych programach usprawniania. Placówki te dysponują 100 miejscami.

W zakresie pomocy dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łodzi realizuje zadania związane z rehabilitacją społeczną, w tym zadania, które dofinansowywane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela nr 34					
Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej objętej dofinansowaniem z PFRON w latach 2006-2010					
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych	615	655	658	478	536
Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych	20	24	13	28	15
Dofinansowanie do zakupu sprzętu umożliwiającego pokonywanie barier w komunikowaniu się oraz barier architektonicznych	12	12	7	8	6
Dofinansowanie kosztów likwidacji barier architektonicznych	38	42	51	52	23
Łącznie	685	733	729	566	580

Źródło: opracowano na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi

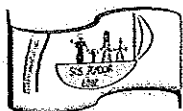
Dofinansowanie udzielane było dzieciom i młodzieży zgodnie ze zgłoszonymi potrzebami.

Powyższa analiza ilustrować ma skalę zjawiska niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży na terenie Łodzi. Nie wyczerpuje ona katalogu świadczeń oraz dofinansowań czy też ulg skierowanych do grona osób niepełnosprawnych.

Przywołane na wstępie badania naukowe wykazały, że około 3000 dzieci, żyje w łódzkich rodzinach, gdzie nakładają się skutki biedy i niepełnosprawności¹². Zatem wielozakresowe wsparcie społeczne nakierowane winno być na wyrównywanie szans życiowych osób będących w gorszej sytuacji rozwojowej i socjalnej. Badania wskazują również na konieczność zbudowania odpowiedniego i adekwatnego do potrzeb systemu działań nauczyciela, urzędnika i pracownika pomocy społecznej w celu skutecznego wsparcia niepełnosprawnych uczniów i ich rodzin¹³.

¹² „Uczeń i student niepełnosprawny – warunki życia i nauki” pod redakcją prof. W. Warzywody-Kruszyńskiej i Grażyny Mikołajczyk – Lerman s. 16, Biblioteka 2011

¹³ Tamże s. 76

IV. Analiza SWOT

Przy zastosowaniu techniki analitycznej, jaką jest analiza SWOT, zostały uporządkowane informacje na temat istniejącego systemu wsparcia rodziny na terenie Łodzi, obejmujące obszary działań wielu komórek Urzędu Miasta Łodzi. Wygenerowane informacje zostały posegregowane na cztery grupy: mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia.

Mocne strony	Słabe strony
➤ Dobrze rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej - baza lokalowa służb pomocy społecznej dostępna we wszystkich rejonach miasta (24 punkty pracy socjalnej). ➤ Profesjonalne przygotowanie kadry pomocy społecznej do pracy środowiskowej - wykwalifikowana i doświadczona kadra pracowników zatrudnionych w instytucjach pomocy społecznej. ➤ Wsparcie specjalistyczne rodzin w ramach Filii MOPS – dostępność do pedagoga, psychologa. ➤ Stosowanie innowacyjnych formy pracy z rodziną - wsparcie rodziny prowadzone w formie asysty – 10 asystentów rodziny. ➤ Pedagogika ulicy podjęta w niektórych kwartałach ulic. ➤ Rozwinięta sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego: – 31 placówek typu opiekuńczego, – 12 placówek typu specjalistycznego.	➤ Niewystarczająca liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. ➤ Niedostateczny przepływ informacji między instytucjami skutkujący ograniczoną wiedzą na temat podejmowanych wobec rodziny działań. ➤ Niewystarczające środki finansowe przeznaczane na zaspokojenie potrzeb rodzin korzystających z pomocy społecznej. ➤ Niewystarczająca liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, zarówno typu opiekuńczego jak i specjalistycznego. ➤ Niedostosowanie form i metod pracy placówek wsparcia dziennego do potrzeb i standardów w zakresie opieki i wychowania. ➤ Niewystarczająco rozwinięta w stosunku do potrzeb praca uliczna. ➤ Niestabilność dofinansowania niepublicznych placówek opiekuńczo-

➤ Dobrze rozwinięta sieć placówek pomocowych wspierających rodzinę w środowisku: - hostel dla dzieci znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, - dom dla matek samotnie wychowujących dzieci i kobiet w ciąży, - 2 Punkty Pomocy Charytatywnej, w których wydawana jest odzież, bielizna, obuwie, art. chemiczne, sprzęt gospodarstwa domowego, suchy prowiant, - 5 Środowiskowych Domów Samopomocy, - Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, - 9 Jednostek Specjalistycznego Poradnictwa, - 2 Domy Dziennego Pobytu dla Osób Niepełnosprawnych. ➤ Realizacja programów wsparcia rodzin np. Europejski Program Pomocy Żywnościowej –PEAD. ➤ Realizacja programów pomocy dziecku i rodzinie, np. „Punkt Wsparcia – Przystanek 13”. ➤ Realizacja projektu systemowego „Nowy obraz pomocy społecznej w Łodzi” – pomoc osobom i rodzinom z problemem bezrobocia. ➤ Rozwinięta interdyscyplinarna pomoc na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie oraz doświadczenie	wychowawczych wsparcia dziennego. ➤ Pomoc doraźna, krótkofalowa – brak systemu wsparcia długofalowego. ➤ Niewystarczająca sieć przedszkoli w niektórych rejonach miasta. ➤ Niedostateczna liczba psychologów i terapeutów w szkołach podstawowych i gimnazjach. ➤ Niewystarczająca oferta zajęć terapeutycznych dla uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi (ADHD, fobie, agresja). ➤ Brak systemowego wsparcia dzieci z zaburzeniami zachowania – brak placówek o charakterze leczniczym. ➤ Niewystarczająca liczba szkół i oddziałów integracyjnych na wszystkich etapach edukacji. ➤ Niedostosowanie infrastruktury technicznej szkół i placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych ruchowo. ➤ Niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, dostępność do usług poradni psychologiczno-pedagogicznych. ➤ Ograniczony dostęp do specjalistycznego wsparcia (mała dostępność do poradni psychologiczno-pedagogicznych, lekarza psychiatry) – oferta pomocy niewspółmierna w stosunku do występujących potrzeb. ➤ Brak wystarczających środków finansowych na systematyczne organizowanie zajęć dla dzieci
---	---

w realizacji programów w tym zakresie. ➤ Rozwinięta sieć żłobków. ➤ Wysoki wskaźnik opieki przedszkolnej – 75,1% ➤ Rozbudowana sieć szkolnictwa szkół na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. ➤ Sieć szkół i placówek kształcenia specjalnego. ➤ Szeroka oferta w zakresie usług terapeutycznych, rewalidacyjnych i rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych uczniów. ➤ Bogata baza dydaktyczno-socjalna w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych. ➤ Funkcjonowanie placówek resocjalizacyjnych – dziennych i całodobowych. ➤ Duże zasoby wykwalifikowanej kadry w zakresie resocjalizacji. ➤ Realizacja programów profilaktycznych w szkołach na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. ➤ Rozwinięta sieć i bogata oferta poradni psychologiczno-pedagogicznych. ➤ Wieloletnie doświadczenie MOPS we współpracy z organizacjami pozarządowymi - współpraca z 46 organizacjami pozarządowymi.	i młodzieży. ➤ Niestabilność systemu prawnego w obszarze pomocy społecznej.
Szanse	Zagrożenia
➤ Wzrastające przeświadczenie o konieczności wsparcia rodziny w środowisku.	➤ Pogłębiające się zjawisko marginalizacji rodzin. ➤ Brak poczucia bezpieczeństwa

➤ Prowadzenie długofalowej polityki w zakresie profilaktyki rodzinnej. ➤ Możliwość pozyskiwania wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych: – udział w projektach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, –pozyskiwanie środków z funduszy unijnych. ➤ Wykorzystanie lokalnych mediów do zaangażowania różnych instytucji w tworzenie systemu wsparcia rodziny. ➤ Prowadzenie kampanii medialnych z włączeniem autorytetów, znanych sportowców, osób znaczących, promujących zdrowy styl życia oraz atrakcyjne sposoby spędzania czasu wolnego. ➤ Pozyskiwanie nowych podmiotów oraz podejmowanie wspólnych inicjatyw Miasta i organizacji pozarządowych. ➤ Zmiana przepisów prawa umożliwiająca zwiększenie dostępności do żłobków. ➤ Zmiana przepisów prawa umożliwiająca objęcie większej liczby dzieci opieką przedszkolną. ➤ Propagowanie idei wolontariatu.	socjalnego. ➤ Dziedziczenie statusu osoby biednej i wykluczonej w rodzinach z pokolenia na pokolenie. ➤ Wzrost czynników prowadzących do uzależnień (samotność, bezrobocie, ubóstwo, kryzys rodziny). ➤ Brak wiary rodzin w możliwość wpływu na zmianę swojej sytuacji życiowej. ➤ Zagrożenie zjawiskiem uzależnienia od pomocy społecznej, wyuczonej bezradności. ➤ Rozszerzanie się sfery patologii społecznych w mieście. ➤ Degradacja wartości i funkcji rodziny. ➤ Zwiększenie ryzyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży. ➤ Rosnące potrzeby socjalne rodzin wobec rosnącego bezrobocia i biedy. ➤ Duże nasilenie zjawiskami przemocy i agresji. ➤ Patologizacja komunikacji między członkami rodziny. ➤ Rozpad więzi rodzinnych prowadzący do degradacji rodziny. ➤ Nasilenie zjawiska sieroctwa społecznego. ➤ Zła sytuacja materialna gospodarstw domowych. ➤ Wykluczenie wielowymiarowe.
---	---

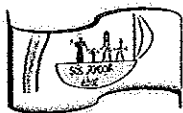

V. Obszary zagrożeń i kierunki działań

Skala problemów i zagrożeń, jakie zidentyfikowano na podstawie badań, daje podstawę do wypracowania w ramach Programu takich rodzajów przedsięwzięć, które skierują maksimum działań ze strony instytucji i służb publicznych w bezpośrednie otoczenie rodzin. Dzięki temu stworzone zostaną warunki dla edukacji, profilaktyki i wczesnej interwencji w rodzinach zagrożonych utratą swoich naturalnych funkcji.

Obszary zagrożeń:

1. Na terenie miasta istnieją obszary, gdzie występować może zagrożenie transmisją biedy do kolejnych faz życia. Zatem, występuje konieczność pilnego podjęcia działań naprawczych, zmierzających do przywrócenia rodzinie jej naturalnych funkcji, opracowania i wdrożenia narzędzi skutecznej interwencji, opartych na współpracy i integracji działań poszczególnych służb oraz uwzględniających podmiotowość i faktyczne potrzeby rodzin.
2. Łódzkie dzieci zamieszkujące obszary koncentracji dziecięcej biedy („enklawy dziecięcej biedy”) doświadczają deprywacji wielowymiarowej. Jak wynika z badań prowadzonych w ramach programu WZLOT problem dotyczy 15% uczniów biorących udział w badaniach. Sytuacja ta powoduje nieodwracalne skutki w sferze emocjonalnej, edukacyjnej, rodzinnej, zdrowotnej. Uniemożliwia rozwinięcie potencjału, a co za tym idzie zmniejszenie szans na osiągnięcie sukcesu życiowego w przyszłości. Zmiana tej sytuacji wymaga zwiększenia skuteczności działań służb społecznych oraz stworzenia mechanizmów minimalizujących skutki negatywnych oddziaływań.
3. Nadużywanie alkoholu bardzo często wiąże się z ubóstwem, przemocą i wykluczeniem społecznym, którego konsekwencje dotyczą nie tylko osób pijących ale i członków ich rodzin. Choroba alkoholowa jednego bądź obojga rodziców wpływa na osłabienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i jest najczęstszą przyczyną umieszczeń dzieci w zastępczych formach opieki. Pozostawienie tej kategorii rodzin bez wsparcia i specjalistycznej pomocy, spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci.

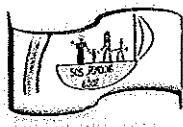
4. Trudna sytuacja materialna, alkoholizm, przemoc, problem niewydolności wychowawczej rodzin to czynniki generujące niedostosowanie społeczne dzieci i młodzieży, wynikające z zaburzeń funkcji rodziny. Przyczyn niedostosowania społecznego należy poszukiwać również we wpływie grup rówieśniczych, a także środkach masowego komunikowania (internet, gry komputerowe). Wsparcie rodziny mającej trudności w wychowaniu dzieci winno mieć charakter wielozakresowy, a praca z dziećmi i młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym winna uwzględniać metody umożliwiające wypieranie negatywnych wzorców sposobu bycia i postaw życiowych, atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego oraz aktywizację dzieci i młodzieży.
5. W szczególnie trudnej sytuacji życiowej znajdują się nastoletni rodzice zamieszkujący obszary Łodzi zdegradowane społecznie i ekonomicznie. Działania podmiotów polityki społecznej winny służyć integracji społecznej nastoletnich matek i ojców oraz przeciwdziałać wielowymiarowemu wykluczeniu. Ważnym elementem w przeciwdziałaniu marginalizacji młodocianych rodziców jest również prowadzenie systematycznej edukacji oraz podnoszenie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny.
6. Spośród wszystkich wychowanków umieszczonych zarówno w instytucjonalnych, jak i rodzinnych formach pieczy zastępczej znikoma część to sieroty naturalne. Zdecydowana większość to dzieci rodziców, którzy nie mogą lub nie potrafią (czasem nie chcą), wykonywać swoich obowiązków rodzicielskich. Nie mniej jednak, wobec wszystkich dzieci posiadających rodziców naturalnych należy podejmować wysiłek ponownej integracji z rodziną. Udzielanie wsparcia rodzinie, dążenie do jej reintegracji powinno mieć charakter zespołowy. Dzieci wymagające pomocy, ich rodzice biologiczni, zastępczy, opiekunowie, wychowawcy, pracownicy socjalni, kuratorzy, pedagodzy szkolni powinni ze sobą współpracować, tworząc zespół, grupę wsparcia. Działania zorientowane na reintegrację rodziny winny stanowić kluczowy element lokalnej polityki.
7. Wsparcia społecznego wymagają rodziny dotknięte problemem niepełnosprawności. Priorytetem służb winno być wprowadzenie jednolitego systemu oddziaływań podejmowanych wobec rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem na poszczególnych etapach życia – wczesne wspomaganie rozwoju, zniesienie barier architektonicznych

i komunikacyjnych, przystosowanie placówek oświatowych do potrzeb dziecka niepełnosprawnego, zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych.

Kierunki działań:

1. Położenie głównego nacisku na utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, a więc w rodzinie dziecka.
2. Wzmocnienie działań profilaktycznych i doskonalenie metod pracy z rodziną na rzecz pozostawienia w niej dziecka.
3. Wprowadzenie różnorodnych form środowiskowej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym umożliwiających korektę deficytów oraz efektywne pełnienie ról rodzicielskich.
4. Doskonalenie systemu placówek wsparcia dziennego, w tym świetlic, klubów, ognisk wychowawczych oraz pracy podwórkowej, wspomagających dziecko i współpracujących z jego rodzicami.
5. Rozwój instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny – wprowadzenie działań asystentów rodziny, rozwój ośrodków umożliwiających rodzinom korzystanie z różnorodnych, elastycznie dobieranych do potrzeb form pomocy.
6. Wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez osoby z bezpośredniego otoczenia dziecka - objęcie pomocą rodziny wspierającej.
7. Doskonalenie i rozwój współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji, które mają kontakt z dzieckiem i jego rodziną, w celu wspomagania rodziny w działaniach na rzecz poprawy jej sytuacji (zespoły interdyscyplinarne).
8. Podnoszenie świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny – świadome macierzyństwo, świadome ojcostwo.
9. Dążenie do reintegracji rodziny poprzez jej wielokierunkowe przygotowanie umożliwiające wtórną socjalizację.
10. Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcją.

VI. Opis Programu

Założenia Programu

Program Wsparcia Rodziny w Mieście Łodzi jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2012-2014. Stanowi kompleksowy system wsparcia dziecka i rodziny ukierunkowany na wzmocnienie elementów środowiskowej pracy z rodziną.

Zgodnie z kierunkami zawartymi w „Programie wspierania jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną” należy podjąć następujące działania:

- po pierwsze - zrobić wszystko aby dziecko pozostało w rodzinie własnej – zgodnie z zasadą pomocniczości nie wyręczając zbytnio rodziców;
- po drugie – zapobiegać patologiom społecznym;
- po trzecie – dać szansę na powrót dziecka do rodziny.

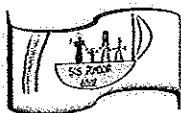
Dążąc do zapewnienia skutecznego rozwiązywania problemów rodzin. Program uwzględnia podstawowe zasady:

- **wcześniej i bliżej dziecka** – zanim narosną problemy rodziny przy wsparciu specjalistów i pomocy w ramach placówek wsparcia dziennego,
- **krócej** – żeby nie zwalniać z odpowiedzialności rodziców za dziecko i by nie uzależniać od pomocy,
- **efektywniej** – dając szansę na powrót do rodziny,
- **bardziej ekonomicznie** – poprzestając na formie adekwatnej do potrzeb, bez niepotrzebnego stosowania form opieki całkowitej¹⁴.

Cel Programu

Celem Programu Wsparcia Rodziny w Mieście Łodzi jest stworzenie warunków optymalnego funkcjonowania rodziny oraz uruchomienie mechanizmów wyrównywania dysfunkcji. W obszarze tym kładzie się szczególny nacisk na profesjonalną pracę z rodziną w środowisku. Zakłada się, że objęcie rodziny jako pierwszego ogniwa systemu środowiskowym, wielozakresowym wsparciem doprowadzi do wzmocnienia i reaktywacji jej podstawowych funkcji. Działania winny być również skierowane do dzieci o szczególnych potrzebach, w szczególności nakierowane na realizację specjalnych programów

¹⁴ Nawiązanie do zasad pomocy zawartych w Programie Wsparcia Jednostek Samorządu Terytorialnego w Budowaniu Lokalnego Systemu Opieki nad dzieckiem, Warszawa 2006.

socjoterapeutycznych, psychoprofilaktycznych, czy też wsparcie dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Realizacja zadań wynikających z Programu wymaga ścisłej współpracy i zaangażowania wielu lokalnych instytucji i organizacji zajmujących się statutowo pomocą rodzinie i dziecku.

Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi obejmuje działania w następujących obszarach:

1. rozwój systemu opieki nad rodziną i dzieckiem,
2. wzmocnienie roli i funkcji rodziny,
3. podnoszenie jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz wspierania rodziny.

Podstawa prawna Programu

Podstawę prawną opracowania i realizacji Programu stanowi art.176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(Dz. U. Nr 149, poz. 887).

Zakładane efekty Programu

Przewiduje się, że konsekwentna realizacja założeń i zadań wynikających z Programu powinna w kilkuletniej perspektywie doprowadzić do zahamowania procesu dysfunkcjonalności wielu rodzin oraz do zmniejszenia kosztów finansowych związanych z umieszczaniem dzieci w pieczy zastępczej.

Koordynator Programu

Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łodzi w partnerstwie z jednostkami i komórkami Miasta oraz organizacjami pozarządowymi.

Finansowanie Programu

Zakłada się, że Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi będzie realizowany w oparciu o środki własne Miasta Łódź oraz o inne dostępne źródła finansowania, tj. np.:

- środki finansowe pochodzące z Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- dotacje celowe z budżetu państwa na finansowe wsparcie jednostek samorządu terytorialnego,

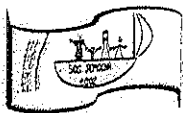
- dotacje celowe w ramach rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- fundusze Unii Europejskiej,
- wkład własny organizacji pozarządowych,
- środki pozyskane w ramach sponsoringu.

Monitoring Programu

„Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014” wyznacza cele, kierunki i sposoby ich realizacji, określone w 3 letniej perspektywie czasowej. Dokument ten ma charakter otwarty i elastyczny. Możliwe jest korygowanie Programu w przypadku pojawienia się nowych możliwości, zmiany kierunków działań, zidentyfikowania nowych potrzeb.

Dla oceny stopnia realizacji wynikających z Programu działań, zostanie powołany Zespół ds. Monitorowania Programu Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi. Ocena realizacji zadań będzie monitorowana w oparciu o analizę, przypisanych do poszczególnych działań, indywidualnych wskaźników, określających stopień ich realizacji.

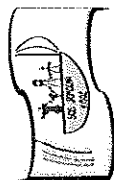
Sporządzanie rocznych sprawozdań odbywać się będzie w ramach kompetencji poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miasta Łodzi oraz miejskich jednostek organizacyjnych. Sprawozdania roczne, sporządzane przez poszczególnych realizatorów, przedkładane będą do koordynatora Programu tj. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi, który na ich podstawie, będzie sporządzał sprawozdanie zbiorcze.

VII. Harmonogram działań na lata 2012 -2014

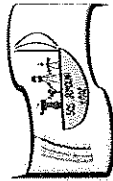
Cel I. Rozwój systemu opieki nad rodziną i dzieckiem

L.P.	ZADANIE	L.P.	DZIAŁANIE	REALIZATOR	PARTNERZY	KOSZTY w zł 2012 r.	KOSZTY w zł 2013 r.	KOSZTY w zł 2014 r.	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Zapewnienie rodzinom opieki i wsparcia asystenta rodziny oraz pomocy psychologiczno – pedagogicznej.	1.1.	Powołanie 3 zespołów ds. asysty rodzinnej i zatrudnienie asystentów rodziny: - 15 etatów w 2012 r. - 20 etatów w 2013 r. - 25 etatów w 2014 r. Zatrudnienie psychologów, pedagogów: - 6 etatów	MOPS w Łodzi	-	651.420,00 260.568,00	*651.420,00 260.568,00	*651.420,00 260.568,00	- Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. - Liczba rodzin objętych wsparciem psychologiczno – pedagogicznym.
2.	Tworzenie warunków do uruchamiania rodzin wspierających.	2.1.	Opracowanie zasad funkcjonowania rodziny wspierającej oraz zasad zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.	MOPS w Łodzi	-	-	-	-	Wprowadzenie zasad.

Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

3.	2.2.	Szkolenie rodzin wspierających, podpisywanie umów i pokrywanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy.	MOPS w Łodzi	-	69.840,00	30.000,00	30.360,00	Liczba rodzin wspierających, z którymi zawarto umowy.
	3.1.	Zwiększanie liczby placówek wsparcia dziennego: - czynnych do godziny 19 – tej, - czynnych w weekendy i dni świąteczne.	MOPS w Łodzi	Organizacje pozarządowe	2.032.616,00	1.912.616,00	1.912.616,00	- Liczba dzieci objętych opieką placówek wsparcia dziennego skierowanych przez: - pracownika socjalnego, - asystenta rodziny. - Liczba placówek wsparcia dziennego w tym: - czynnych do godziny 19 –tej, - czynnych w weekendy i dni świąteczne.
	3.2.	Prowadzenie placówek wsparcia dziennego działających w formie pracy podwórkowej realizujących działania animacyjne i socjoterapeutyczne.	MOPS w Łodzi	Organizacje pozarządowe	30.000,00	30.300,00	30.663,00	- Liczba placówek wsparcia dziennego działających w formie pracy podwórkowej. - Liczba dzieci objętych opieką pedagogów ulicy.

Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

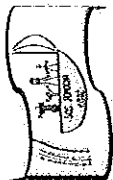
	3.3.	Opracowanie i wdrożenie standardów współpracy placówek wsparcia dziennego z pedagogami szkolnymi, asystentami rodziny i pracownikami socjalnymi.	MOPS w Łodzi	Wydział Edukacji Organizacje pozarządowe	-	-	-	Wdrożenie standardów.
Łączny koszt					3.044.444,00	2.884.904,00	2.885.627,00	-

*Źródłem finansowania zwiększenia kosztów wynagrodzeń związanych ze wzrostem liczby etatów asystentów rodziny, będą dotacje z budżetu państwa, zgodnie z art. 247 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. lub środki pozyskane w ramach projektów EFES.

Cel II. Wzmocnienie roli i funkcji rodziny

L.P.	ZADANIE	L.P.	DZIAŁANIE	REALIZATOR	PARTNERZY	KOSZTY w zł 2012 r.	KOSZTY w zł 2013 r.	KOSZTY w zł 2014 r.	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.	1.1.	Organizowanie poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej i mediacji z wykorzystaniem nowoczesnych metod pracy z rodziną.	MOPS w Łodzi	Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne Organizacje pozarządowe	369.399,00	303.541,00	307.183,00	- Liczba i rodzaj udzielonych porad. - Liczba osób korzystających z porad, terapii, mediacji skierowanych przez: -pracownika socjalnego, - asystenta rodziny.
		1.2.	Tworzenie i realizacja programów wspierających dla rodziców przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.	MOPS w Łodzi	Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne Wydział Edukacji UMŁ Organizacje pozarządowe	23.280,00	16.296,00	16.492,00	- Liczba prowadzonych warsztatów. - Liczba uczestników warsztatów.

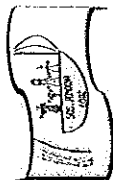
Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

2.	Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny.	1.3.	Powolywanie grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodziców mających problemy opiekuńczo – wychowawcze.	MOPS w Łodzi	Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne Organizacje pozarządowe	-	-	-	- Liczba powołanych grup wsparcia. - Liczba uczestników grup wsparcia.
		1.4.	Priorytetowe przyjmowanie dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej do przedszkoli miejskich.	Wydział Edukacji UMŁ	MOPS w Łodzi	-	-	-	Liczba dzieci priorytetowo przyjętych do przedszkoli miejskich.
		2.1.	Wdrażanie programu wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	Wydział Edukacji UMŁ	MOPS w Łodzi	-	-	-	- Liczba dzieci objętych programem skierowanych przez: -pracownika socjalnego, - asystenta rodziny.
		2.2.	Upowszechnianie i wdrażanie programu „Wyprawka szkolna”.	Wydział Edukacji UMŁ	MOPS w Łodzi	-	-	-	- Liczba dzieci objętych programem skierowanych przez : -pracownika socjalnego - asystenta rodziny.

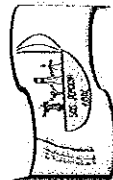
Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

		2.3.	Motywowanie rodzin do korzystania przez ich dzieci z oferty wakacyjno - feryjnej (wyjazdowej i stacjonarnej).	Wydział Edukacji UMŁ	MOPS w Łodzi Wydział Kultury UMŁ Straż Miejska Organizacje pozarządowe	-	-	-	- Liczba dzieci, które skorzystały z oferty wakacyjno-feryjnej skierowanych przez: - pracownika socjalnego - asystenta rodziny.
		2.4.	Aktywizowanie dzieci i młodzieży, w tym niepełnosprawnej, do udziału w pozalekcyjnych zajęciach sportowo - rekreacyjnych.	Wydział Sportu UMŁ	MOPS w Łodzi Wydział Edukacji UMŁ Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Straż Miejska Organizacje pozarządowe	-	-	-	- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach sportowych skierowanych przez: - pracownika socjalnego - asystenta rodziny.
		2.5.	Opracowanie zasad udziału dzieci w zajęciach sportowo - rekreacyjnych.	Wydział Sportu UMŁ	MOPS w Łodzi Wydział Edukacji UMŁ Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Straż Miejska Organizacje pozarządowe	-	-	-	Wprowadzenie wypracowanych zasad.

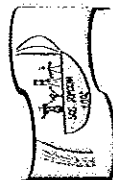
Program Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

2.6.	Aktywizowanie dzieci i młodzieży, w tym niepełnosprawnej, do udziału w pozalekcyjnych zajęciach upowszechniających kulturę i sztukę.	Wydział Kultury UMŁ	MOPS w Łodzi Wydział Edukacji UMŁ Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Organizacje pozarządowe	-	-	-	- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach skierowanych przez: - pracownika socjalnego, - asystenta rodziny.
2.7.	Opracowanie zasad udziału dzieci w zajęciach upowszechniających kulturę i sztukę.	Wydział Kultury UMŁ	MOPS w Łodzi Wydział Edukacji UMŁ Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Organizacje pozarządowe	-	-	-	Wprowadzenie wypracowanych zasad.
2.8.	Motywowanie rodzin do udziału w programach przeciwdziałających uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie.	Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych UMŁ	Miejski Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień Kurator Okręgowy MOPS w Łodzi Komenda Miejska Policji w Łodzi Organizacje pozarządowe	-	-	-	- Liczba osób uczestniczących w programach skierowanych przez: - pracownika socjalnego, - asystenta rodziny.

Program Wsparcia Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014

2.9.	Działania na rzecz aktywizacji zawodowej członków rodzin.	Powiatowy Urząd Pracy	MOPS w Łodzi	-	-	-	- Liczba osób uczestniczących w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej skierowanych przez: - pracownika socjalnego, - asystenta rodziny.
Łączny koszt				392.679,00	319.837,00	323.675,00	-

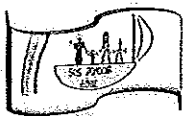
Cel III. Podnoszenie jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz wspierania rodziny

L.P.	ZADANIE	L.P.	DZIAŁANIE	REALIZATOR	PARTNERZY	KOSZTY w zł 2012 r.	KOSZTY w zł 2013 r.	KOSZTY w zł 2014 r.	WSKAZNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Doskonalenie zintegrowanego systemu wspierania rodziny.	1.1.	Monitorowanie skuteczności podejmowanych działań na rzecz rodziny przezywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze.	MOPS w Łodzi	Kurator Okręgowy Wydział Edukacji UMŁ	-	-	-	- Liczba wydanych przez sądy rodzinne postanowień o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej. - Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora. - Liczba nieletnich objętych nadzorem kuratora. - Liczba dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziny.

2.	Tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.	1.2.	Rozwój współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji realizujących zadania Programu poprzez organizowanie porad i powoływanie zespołów interdyscyplinarnych.	MOPS w Łodzi	Realizatorzy Programu i Partnerzy	-	-	-	- Liczba odbytych porad. - Liczba powołanych zespołów.
		1.3.	Monitorowanie rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.			-	-	-	- Liczba rodzin, w których osiągnięto założone cele. - Liczba rodzin, które zrezygnowały ze współpracy z asystentem rodziny.
		2.1.	Organizowanie specjalistycznych szkoleń dla asystentów rodziny.			MOPS w Łodzi	Organizacje szkolące	15.000,00	13.404,00
		2.2.	Organizowanie zewnętrznej superwizji dla asystentów rodziny.	MOPS w Łodzi	Organizacje szkolące	14.100,00	14.241,00	14.412,00	Liczba osób objętych superwizją.
Łączny koszt						29.100,00	27.645,00	27.977,00	-

VIII. ZESTAWIENIE KOSZTÓW

Program Wsparcia Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014			
Cele	Koszty w zł 2012 r.	Koszty w zł 2013 r.	Koszty w zł 2014 r.
Cel I. Rozwój systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.	3.044.444,00	2.884.904,00	2.885.627,00
Cel II. Wzmocnienie roli i funkcji rodziny.	392.679,00	319.837,00	323.675,00
Cel III. Podnoszenie jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz wspierania rodziny.	29.100,00	27.645,00	27.977,00
Łączny koszt	3.466.223,00	3.232.386,00	3.237.279,00

Zakończenie

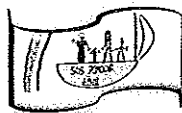
Pauperyzacja społeczna, bezrobocie oraz bieda generująca różnorakie formy patologii powodują, iż wiele łódzkich rodzin nie jest w stanie prawidłowo wypełniać swoich funkcji wobec własnego potomstwa.

W tej sytuacji koniecznym stało się podjęcie zmian systemowych, które wymagają nie tylko zwiększenia środków finansowych umożliwiających podejmowanie działań osłonowych wobec rodzin zagrożonych różnymi dysfunkcjami, ale też intensywnego włączenia w ten proces instytucji i służb społecznych odpowiedzialnych za udzielanie rodzinie pomocy, a także sektora organizacji pozarządowych, statutowo zajmujących się problematyką dziecka i rodziny.

Podejmowanie działań profilaktycznych mających na celu wzmocnienie rodziny jako pierwszego ogniwa systemu w zadaniach opiekuńczo-wychowawczych, winno stać się zadaniem priorytetowym dla naszego samorządu.

Ważnym jest również aby lokalna polityka społeczna w obszarze pomocy rodzinie i dziecku była nie tylko tematem konferencji i seminariów ale przede wszystkim, aby była skutecznie realizowana w sferze działań.

Zmiany legislacyjne, które miały miejsce w ostatnich latach umożliwiają skuteczną ochronę małoletnich oraz podejmowanie profesjonalnych oddziaływań wobec rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci. Teraz, od aktywności a także dobrej woli samorządu zależy czy będą one wprowadzane w życie. Trzeba bowiem pamiętać, że brak lub nieefektywny system pomocy dziecku i rodzinie generuje nieodwracalne koszty społeczne. Inwestycja w rodzinę to inwestycja w przyszłość, w zdrowe społeczeństwo.

Spis tabel, wykresów i rysunków:

L.p	Numer	Tytuł	strona
Tabele:			
1	1	Liczba ludności Miasta Łodzi w latach 2006-2010 wg stanu na dzień 31 grudnia	10
2	2	Liczba mieszkańców Łodzi w latach 2006-2010, w przedziałach wiekowych	12
3	3	Mieszkańcy Łodzi w latach 2006-2010	14
4	4	Wskaźnik bezrobocia w latach 2006-2010, w %	15
5	5	Liczba osób bezrobotnych, wg wieku, w latach 2006-2010	16
6	6	Liczba osób bezrobotnych, wg poziomu wykształcenia	16
7	7	Liczba osób długotrwale bezrobotnych, w latach 2006-2010	17
8	8	Liczba zawartych małżeństw, separacji i rozwodów w roku 2009	18
9	9	Przeprowadzone przez Policję interwencje domowe w latach 2006-2010	19
10	10	Liczba sprawców i ofiar przemocy domowej w latach 2006-2010	19
11	11	Działania realizowane w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	21
12	12	Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym	21
13	13	Liczba sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu w latach 2006-2010	22
14	14	Liczba uczniów nie realizujących obowiązku szkolnego	24
15	15	Czyny karalne na terenie szkół, w latach 2006-2010	25
16	16	Zastosowany wobec nieletnich środków wychowawczy w postaci umieszczenia w MOS lub MOW, wg wskazań Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Warszawie	27
17	17	Liczba małoletnich matek objętych pomocą instytucjonalną w latach 2007-2010	28
18	18	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2006-2010	31
19	19	Liczba żłobków miejskich, w latach 2006-2010	33
20	20	Liczba przedszkoli	33
21	21	Jednostki organizacyjne oświaty, z wyłączeniem przedszkoli	34
22	22	Liczba osób objętych programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	35
23	23	Liczba uczniów objętych programem „Wyprawka szkolna”	35
24	24	Stypendia szkolne o charakterze socjalnym	36
25	25	Placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego, typu opiekuńczego	37
26	26	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2007 r. ze względu na przyczynę wywołującą umieszczenie	40
27	27	Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej z pieczy zastępczej w latach 2006 - 2010	41
28	28	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej, będących sierotami naturalnymi	42
29	29	Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom do 16 roku życia w latach 2006-2010	43
30	30	Liczba rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym pobierających w latach 2006-2010 świadczenia rodzinne	44
31	31	Liczba wypłacanych świadczeń pielęgnacyjnych w latach 2006 -2010	44
32	32	Liczba dzieci objęta opieką Zespołów Wczesnego Wspomagania Rozwoju	45
33	33	Kształcenie dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	46
34	34	Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej objętej dofinansowaniem z PFRON w latach 2006 -2010	47

Wykresy			
35	1	Liczba mieszkańców w poszczególnych rejonach Łodzi wg stanu na dzień 31.12. 2010 r.	11
36	2	Udział dzieci w poszczególnych rejonach miasta w podziale na edukacyjne grupy wiekowe	13
37	3	Udział dzieci w wieku 0-3 lata w poszczególnych rejonach Łodzi wg stanu na dzień 31.12.2010 r.	13
38	4	Bezrobotni zarejestrowani w PUP w latach 2006-2010	15
39	5	Liczba interwencji	20
40	6	Liczba interwencji w ramach procedury „Niebieska Karta”	22
41	7	Liczba czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, w wybranych kategoriach	25
42	8	Czyny karalne z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	26
43	9	Orzeczenia sądowe o przydzieleniu kuratora z powodu demoralizacji i czynów karalnych nieletnich w latach 2006-2010	27
44	10	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2006-2010	31
45	11	Nadzory kuratorskie w sprawach opiekuńczych w latach 2006-2010	39
Rysunki			
46	1	Rozmieszczenie placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego na terenie Łodzi	38

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich programów wspierania rodziny.

Podczas opracowywania Programu Wspierania Rodziny w Mieście Łodzi na lata 2012-2014, stanowiącego załącznik do projektowanej uchwały zostały przeprowadzone, w okresie od dnia 30 czerwca 2012 r. do dnia 13 lipca 2012 r., konsultacje społeczne z mieszkańcami Miasta Łodzi mające na celu zebranie propozycji, uwag i opinii do projektu przedmiotowego programu.

W trakcie konsultacji projekt uzyskał pozytywną opinię, a zgłoszone uwagi i propozycje zostały przeanalizowane przez Zespół pod kątem ich zasadności i możliwości ich przyjęcia.

p.o. DYREKTORA
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Łodzi

mgr Małgorzata Wagner